

Ba messages Euti na The Baevanzile

Randolph Dunn, oyo azali na mbongo mingi
Bokuse ya buku ya Roberto Santiago

Message Euti na Baevanzile

Maloba ya ebandeli

Adama na Eva

Nzambe akelaki moto na lolenge na Ye ya bolingo, bosembo, mawa, kimia, mpe na molimo ya seko. Atie moto na esika eponami na mabele Ye akela liboso babengi na Biblia na biso Edene, Elanga ya Edene to Paradis. Na nsima, bapesaki moto kaka mwa malako, mitindo.

- Nzambe ayebisaki bango ete, bóбота mpe bókola, bótondisa mabele, bótya yango na nse ya bokonzi, mpe bóyangela mbisi ya mbu, mpe bandeke ya likoló, mpe bikelamu nyonso ya bomoi oyo etambolaka na mabele. (Ebandeli 1:28)
- Yawe Nzambe azwaki moto mpe atyaki ye na elanga ya Edene mpo na kosala yango mpe kobatela yango. (Ebandeli 2:15)
- Ozali na bonsomi ya kolya mbuma ya nzete nyonso oyo ezali na elanga; kasi osengeli te kolya mbuma ya nzete ya koyeba malamumu mpe mabe, mpo ntango okolya mbuma na yango okokufa mpenza.” (Ebandeli 2:16-17)

Ntango bamekami mpo na kolya mbuma ya Nzete ya Boyebi Malamumu mpe Mabe, bamipesaki na lolendo na bango mpe baponaki bango moko na esika ya Nzambe. Sikawa Satana azali na bokonzi likoló na moto na nzela ya liwa. Kozanga botosi na bango esalaki ete bázála na mposa ya kolimbisama mpo bázungisa bango epai ya Nzambe. “Mpe nakotyá bonguna kati na yo ná mwasi, mpe kati na bana na yo mpe oyo ya ye, Akonyata motó na yo, mpe okobeta litindi na ye.” (Ebandeli 3:15)

- Kokufaezali na boyokani na liwa ya nzoto lokola nzete ya bomoi elongolamaki. Ezali mpe na boyokani na liwa ya elimo. Na nsima Nzambe abandaki mosala ya kozongisa moto epai na Ye moko na nzela ya “Ye” oyo tolobeli awa na likoló.
- Yeekonyata elingi koloba ete Satana azali lisusu na makoki te ya kopekisa moto na nzela ya liwa.
- Nguya ya nyoka ezali na motó na yango. Nguya ya Satana ezalaki mpe ezali liwa ya elimo. Yango wana, na konyata motó na ye nguya na ye likoló na liwa ya elimo ekonyatama.

Bokuse ya Adama ná Eva:

Adama mpe Eva bazalaki bato ya liboso oyo Nzambe akelaki na lolenge na Ye ya bolingo, bosembo, mawa, kimia, mpe na molimo ya seko. Batyaki bango na Elanga ya Edene na mosala ya kobatela yango mpe bapesaki bango kaka mwa malako oyo basengeli kolanda. Kasi, Satana amekaki bango mpo na kolya mbuma ya Nzete ya Boyebi Malamumu mpe Mabe mpe baponaki bango moko na esika ya Nzambe. Mpo na yango, bakweaki na lisumu mpe na liwa, mpe yango ememaki na mposa ya kolimbisama mpe kozongisama epai ya Nzambe. Nzambe alakaki kotinda moto oyo akonyata motó ya Satana mpe akozongisa moto epai na Ye moko. Likambo oyo ezali ebandeli ya mosala ya kozongisa moto epai ya Nzambe.

Abrahama

Nsima wana Abrahama apesaki Yisaka lokola mbeka Nzambe alobaki ete “mpo osali boye mpe okangaki te mwana na yo, mwana na yo se moko, nakopambola yo mpenza, mpe nakobakisa mpenza bana na yo lokola minzoto ya likoló mpe lokola zelo oyo ezali na libongo ya mbu. Mpe bana na yo bakozwa ekuke ya banguna na

ye, mpe na bana na yo bikólo nyonso ya mabele ekozala apambolami, mpo ete botosi mongongo na ngai." (Ebandeli 22:16-18)

- Abalayama amonisaki ete atyelaki Nzambe motema mobimba, na ndenge apesaki mwana na ye ya elaka lokola mbeka. Mpe Yisaka andimaki kopesa bomoi na ye na kosalaka mokano ya tata na ye.
- Bana ya Abraham bakopambola bato NIOSO kaka bayuda te. Na sima Klisto apambolaka bikolo binso na mbeka na ye oyo ememaki bolimbisi mpe bosikoli na baye banso bamipesi na Ye.

Moize

"Nkolo Nzambe na bino akotelemisa mpo na bino mosakoli lokola ngai uta na kati na bino, uta na bandeko na bino—ezali epai na ye bokoyoka ... Mpe nakotia maloba na ngai na monoko na ye, mpe akoloba na bango nyonso oyo nakopesa ye mitindo." (Kolimbola Mibeko 18:15-16 ... 18)

- Moize azalaki mobikisi na bowumbu ya nzoto, mokambi monene, mpe mopesi mibeko.

David

"Ntango mikolo na yo (Davidi) ekokokisama mpo na kotambola elongo na batata na yo, nakosekwa bana na yo nsima na yo, moko ya bana na yo moko, mpe nakotelemisa bokonzi na ye. Akotongela ngai ndako, mpe nakotelemisa nakolongola bolingo na ngai ya makasi epai na ye te, lokola nazwaki yango epai na ye oyo azalaki liboso na yo, kasi nakoyeisa ye makasi na ndako na ngai mpe na bokonzi na ngai libela, mpe kiti na ye ya bokonzi ekotongama libela na libela." (1 Nt. 17:11-14)

- Bana na yo bazali na bomoko.
- Nzambe akozala Tata na Ye pe akozala Mwana ya Nzambe
- Nzambe akotia Bokonzi mpo na Mwana na Ye
- Mwana akotia Ndako, esika ya kofanda, mpo na Nzambe mpe bato na Ye na Bokonzi ya Sika. kiti na ye ya bokonzi mpo na libela. Nakozala tata na ye, mpe ye akozala mwana mobali mpo na ngai.

Bokuse ya Abrahama, Moize, mpe Davidi:

Abalayama, Moize, mpe Davidi bazalaki bato ya ntina mingi na Biblia oyo bazalaki na mikumba oyo ekeseni na oyo ya bato mosusu na mwango ya Nzambe mpo na bato. Abalayama amonisaki ete atyelaki Nzambe motema mobimba na ndenge apesaki mwana na ye lokola mbeka mpe alakamaki ete bana na ye bakopambola bikólo nyonso. Moize azalaki mokambi monene, mopesi mibeko, mpe mobikisi na bowumbu ya nzoto. Asakolaki ete mosakoli lokola ye akouta na kati ya bato mpe akoloba maloba ya Nzambe. David alakamaki na Nzambe ete bana na ye bakotia Bokonzi ya seko mpe bakotelemisa ndako mpo na Nzambe mpe bato na Ye na bokonzi ya sika. Mituya yango esalaki mosala monene na lisolo ya basaleli ya Nzambe mpe bisakweli na bango ezali kokoba kopesa bato elikya mpe kondima tii lelo oyo.

Yozefe ná Maria

Kobanda na elaka oyo bapesaki Davidi, Bayuda bazalaki koluka nini? Masiya na bango, mosikoli ya mabele.

- Kasi elaka ya Nzambe epai ya Davidi ezalaki ete moko ya bana na ye akotia bokonzi na Ye mpe ndako mpo na libota ya Nzambe na bokonzi oyo bana ya Davidi bakotia. Mwana oyo akotonga esika ya kofanda ya Nzambe. Elaka yango elobaki te kozongisa bokonzi ya Davidi.

Ntango ekokaki mpo na kokokisama ya elaka oyo Nzambe apesaki Adama ná Eva, Abalayama, Moize mpe Davidi.

Gabriel alobaki “okozwa zemi na libumu na yo mpe okobota mwana mobali, mpe okobenga ye nkombo Yesu. Akozala monene mpe akobengama Mwana ya Oyo-Aleki-Likoló. Mpe Nkolo Nzambe akopesa ye kiti ya bokonzi ya tata na ye Davidi, mpe akoyangela ndako ya Yakobo libela, mpe bokonzi na ye ekozala na nsuka te.” (Luka 1:31-33)

Ntango ntango etondi, Nzambe atindaki Mwana na ye, abotami na mwasi, abotami na nse ya mobeko, mpo na kosikola baoyo bazalaki na nse ya Mibeko. (Bagalatia 4:4-5)

- Mwana na Ye- Mwana ya Nzambe na nzoto ya moto ya Yesu ya Nazarete - Bana ya David
- Mpo na Kosikola– kosomba, kopesa, kosikola, kosikola

“Nzokande mbotama ya Yesu Klisto esalemaki boye. Ntango mama na ye Maria akómaki libala na Yozefe, liboso ete básangana (lokola mobali ná mwasi), amonaki ete azali na zemi na Molimo Mosantu.’ 19 Mpe mobali na ye Yozefe, lokola moto ya sembo mpe alingaki koyokisa ye nsóni te, azwaki ekateli ya koboma libala na ye na kimya epai na ye na ndoto, alobaki ete: “Yosefe, mwana ya Davidi, kobanga te kokamata Maria lokola mwasi na yo, mpamba te oyo azwi zemi epai na ye euti na Molimo Mosantu.” 21 Akobota mwana mobali, mpe okobenga ye nkombo Yesu, mpo ye akobikisa bato na ye na masumu na bango.” (Matai 1:18-21)

“Yosefe amataki mpe longwa na Galile, longwa na engumba Nazarete, kino na Yudea, kino na engumba ya Davidi, oyo babengaka Beteleme, mpamba te azalaki moto ya ndako mpe libota ya Davidi, mpo na kokomisa nkombo na Maria, mobalani na ye, oyo azalaki na zemi. (Luka 2:4-7)

“Anzeli moko ya Nkolo abimelaki bango (babateli ya mpate penepene), mpe nkembo ya Nkolo engengaki zingazinga na bango, mpe batondaki na bobangi. Mpe anzeli alobaki na bango ete: “Bóbanga te, mpo tala, nazali komemela bino nsango malamuru ya esengo monene oyo ekozala mpo na bato nyonso.” Mpo na bino lelo na engumba ya Davidi Mobikisi, oyo azali Klisto Nkolo.” (Luka 2:9-11)

“Ntango ntango ekokaki mpo na kopetolama na bango engebene na Mibeko ya Moize, bamemaki ye na Yerusaleme mpo na kolakisa ye epai ya Nkolo (lokola ekomami na Mibeko ya Nkolo ete: ‘Mobali nyonso oyo akofungola libumu na ye liboso akobengama mosantu mpo na Nkolo’) mpe mpo na kopesa mbeka engebene na oyo elobelami na Mibeko ya Nkolo, “bibenga mibale to bibenga mibale.” Sikawa ezalaki na moto moko o Yerusaleme, nkombo na ye Simeona, mpe moto oyo azalaki sembo mpe mosambeli, azalaki kozela libondisi ya Yisalaele mpe Molimo Mosantu amonisaki ye ete akomona liwa te yambo amona Klisto ya Nkolo, mpe ayaki na Molimo na kati ya tempelo, mpe ntango baboti bamemaki ye engebene na momeseno ya ye Mibeko, atombolaki ye na maboko na ye mpe apambolaki Nzambe mpe alobaki ete: “Nkolo, sikoyo ozali kotika mosaleli na yo akende na kimya, engebene liloba na yo; mpo miso na ngai emoni lobiko na yo (bosikoli, kobotama lisusu) oyo obongisaki liboso ya mabota nyonso, mwinda mpo na emoniseli epai ya bapakano, mpe mpo na nkembo mpo na bato na yo Yisraele.” (Luka 2:22-32)

- Libondisi ya Yisalaele– balabi babengaka Masiya mobondisi, mobondisi (Thayer’s Greek Lexicon) .

“Ezalaki na mosakoli moko ya mwasi, Ana, mwana mwasi ya Fanuele, ya libota ya Ashere. Akómaki mobange, afandaki na mobali na ye mbula nsambo banda ntango azalaki ngondó, mpe na nsima lokola mwasi akufelá mobali tii ntango akómaki na mbula ntuku mwambe na minei. Alongwaki na tempelo te, azalaki kosambela na kokila bilei mpe na losambo butu na moi. Mpe azalaki komata na ngonga wana mpenza abandaki kopesa

matondi Nzambe mpe koloba na ntina na ye epai na baoyo nyonso bazalaki kozela kosikolama ya Yelusaleme.” (Luka 2:36-38)

“Nzokande baboti na ye bazalaki kokende na Yelusaleme mbula na mbula na Elambo ya Elekeli.’ 42 Mpe ntango azalaki na mbula zomi na mibale, bazalaki komata na momeseno akamwaki na bososoli na ye mpe biyano na ye ... mama na ye alobaki na ye: “Mwana, mpo na nini osaleli biso bongo.” Talá, ngai ná tata na bino tozali koluka bino na mpasi makasi.” 49 Mpe alobaki na bango ete: ‘Mpo na nini bozalaki koluka ngai? Boyebaki te ete nasengeli kozala na ndako ya Tata na ngai.’” (Luka 2:41-49)

Bokuse ya Yozefe mpe Maria:

Nzambe aponaki Yozefe ná Maria mpo bázala baboti ya Yesu Klisto awa na mabele. Bayuda bazalaki koluka Masiya na bango, mosikoli ya mabele, kasi Nzambe alakaki Davidi ete moko ya bana na ye akotia bokonzi na Ye mpe ndako mpo na libota ya Nzambe na bokonzi oyo bana ya Davidi bakotia. Mwana yango akotonga esika ya kofanda mpo na Nzambe. Ntango ntango ekokaki, Gabriele ayebisaki Maria ete akozwa zemi mpe akobota mwana mobali na nkombo Yesu, oyo akozala Mwana ya Oyo-Aleki-Likoló, mpe Nkolo Nzambe akopesa ye kiti ya bokonzi ya tata na ye David. Maria azwamaki na zemi uta na Molimo Mosantu yambo ye na Yozefe baya esika moko. Anzeli abimelaki Yozefe na ndoto, andimisaki ye ete mwana ya Maria awutaki na Molimo Mosantu mpe asengeli kopesa mwana nkombo Yesu, mpo akobikisa bato na ye na masumu na bango. Yozefe ná Maria basalaki mobembo na Beteleme mpo na kotánga bato, mpe Yesu abotamaki kuna. Babateli ya mpate penepene bakendeki kotala na anzeli moko oyo asakolaki mbotama ya Mobikisi, Klisto Nkolo. Yozefe na Maria bamemaki Yesu na tempelo, epai Simeona na Ana, oyo bazalaki kozela libondisi ya Yisalaele, bamonaki mpe bayebaki ye lokola Klisto. Ntango Yesu azalaki na mbula zomi na mibale, Yozefe ná Maria bakutaki ye na tempelo, afandi na kati ya balakisi, azalaki koyoka mpe kotuna mituna.

Makamwisi Emonisaki Yesu azali Nzambe na nzoto ya Moto

"Yoane Mobatizi abimaki na esobe ya Yudea. Nsango na ye ezalaki, "Bobaluka epai ya Nzambe mpe bobongola lolenge bozali kokanisa mpe kosala, (boyamboli) mpo ete bokonzi ya lola ezali pene. " Mosakoli Yisaya alobelaki na ntina ya Yoane ntango alobaki ete: 'Mongongo moko ezali koganga na esobe: Bobongisa nzela mpo na Nkolo! Bosembola banzela na ye!'" (Mat. 3:1-3)) (Mat. 3:1-3))

“Kasi ntango amonaki Bafalisai mpe Basadukai mingi bazali koya mpo na kozwa batisimo, alobaki na bango ete: “Bino banyoka ya ngenge! Nani alakisaki yo ndenge ya kokima nkanda ya Nzambe oyo ezali koya? Salá makambo wana oyo emonisi ete obaluki epai ya Nzambe mpe obongoli ndenge oyo ozali kokanisa mpe kosala makambo. Kokanisa te ete okoki koloba ete, ‘Abrahama azali nkoko na biso.’ Nakoki kopesa ndanga ete Nzambe akoki kotombola bakitani mpo na Abalayama uta na mabanga oyo. Likonga esili sikoyo pene mpo na kokata misisa ya banzete (Lingomba ya Bayuda). Nzete nyonso oyo ekobota mbuma malamumu te, bakokata yango mpe bakobwaka yango na mato. Nabatisaka bino na mai po bobongola ndenge bokanisaka pe bosalaka. Kasi oyo akoya nsima na ngai azali na nguya koleka ngai. Nabongi te kolongola sandale na ye. Ye (Yesu) akobatisa (kozindisa) yo na Molimo Mosantu mpe na moto. Pele na ye ya kopumbwa ezali na loboko na ye, mpe akopetola esika na ye ya kotuta mbuma. Akoyanganisa blé na ye na ndako ya bibwele, kasi akotumba nkasa na yango na mato oyo ekoki kobomama te.” (Matai 3:7-12)

- Yesu akolongola baoyo babongoli lolenge na bango ya kokanisa mpe ya kosala te.
- Yoane abatisaki mpo na kobenga Bayuda likebi basengelaki kobongola lolenge na bango ya kokanisa mpe kosala (koyambola) mpo na bolimbisi ya masumu te kasi mpo na kozonga na etinda ya Nzambe mpe kotika mateya ya balabi na bango, mpe bonkoko. Azalaki kobongisa bango mpo na Masiya oyo akozala mbeka ya bomikabi ya kokoka mpo na kolongola lisumu ya baoyo babalukaki epai ya Masiya. Masiya elakisi mobikisi, mosikoli.

“ .Mpo na nini bozali kobatisa, soki bozali Klisto te, to Eliya te, mpe Mosakoli te?” Yoane ayanolaki bango ete: "Nazali kobatisa na mai, kasi kati na bino atele mi moko boye boyebi te, ye oyo akoya nsima na ngai, oyo nabongi te kofungola nsinga ya sapato na ye." (Yoane 1:25-27)

“Mokolo oyo elandaki, amonaki Yesu azali koya epai na ye, mpe alobaki ete: “Talá, Mwana-Mpate ya Nzambe, oyo alongolaka lisumu ya mokili!” (Yoane 1:29-30)

- Mokili esangisi bato oyo bazali Bayuda te.

“Ntango Yesu azwaki batisimo, mbala moko amataki longwa na mai, mpe talá, likoló efungwamaki mpo na ye, mpe amonaki Molimo na Nzambe azali kokita lokola ebenga mpe koya kopema likoló na ye, mpe talá, mongongo moko eutaki na likoló elobaki ete: ‘Oyo azali Mwana na ngai ya bolingo, oyo nasepeli na ye zaboló. ... “Bongo zaboló atikaki ye, mpe tala, banzulu bayaki mpe bazalaki kosalela ye.” (Matai 3:16- 4:1; 11)

“Ntango Yesu ayokaki ete batye Yoane na boloko, azongaki na Galilai, alongwaki na Nazarete, akendaki kofanda na Kapernaume, na libongo ya Mbu ya Galilai.” (Matai 4:12-13)

“Kobanda wana, Yesu abandaki koyebisa bato ete: “Bóbaluka epai ya Nzambe mpe bóbongola lolenge na bino mpe bosalaka, mpamba te bokonzi ya likoló ekómi pene!”(Matai 4:17)

“Yesu akendaki na Galilai mobimba, ateyaki na basinagoga mpe apalanganisaki Nsango Malamu ya Bokonzi, abikisaki mpe maladi nyonso mpe maladi nyonso kati na bato.” (Matai 4:17 mpe Malako 1:35-39; Luka 4:42-44)

“Ntango Nkolo amonaki ye (mwasi mobali akufelá mobali ya Nain), ayokelaki ye mawa mpe alobaki na ye ete: “Kolela te” Bongo amataki mpe asimlaki ebembe, mpe bamemi batelemaki. (Luka 7:13-15)

"Kasi alobaki na bango ete: "Bópesa bango eloko ya kolya. " Balobaki: "Tozali na mampa mitano te mpe mbisi mibale te —soki tokeyi kosomba bilei mpo na bato oyo nyonso." Mpo bato bazalaki soko nkóto mitano. Mpe alobaki na bayekoli na ye: "Tika bango bafandisa na bituluku ya bato soki ntuku mitano moko na moko." Mpe basalaki bongo, mpe bafandisaki bango nyonso. Mpe bakamataki mampa mitano mpe mibale mbisi, atalaki likolo mpe alobaki lipamboli likolo na bango mpe apesaki yango na bayekoli mpo na kotya yango liboso ya ebele ya bato. (Luka 9:13-17)

“Moto moko azalaki wana, oyo aumelaki mbula ntuku misato na mwambe. Ntango Yesu amonaki ye alali mpe ayebaki ete asilaki kozala kuna, alobaki na ye ete: ‘Olingi kobikisama?’ Mobeli ayanolaki ye ete: “Nkolo, nazali na moto moko te ya kokotisa ngai na pisini ntango mai ezali koningana, mpe ntango nazali kokita, matambe mosusu akita liboso na ngai.”

“Bakómaki na ngámbo mosusu ya mbu, na mboka ya Gerasene. Mpe ntango Yesu abimaki na masuwa, mbala moko moto moko oyo azalaki na elimo ya mbindo akutanaki na ye na malita. Afandaki na kati ya malita minyoblo na biteni. Moto moko te azalaki na makasi ya kotosa ye. Nalapi yo na kombo ya Nzambe, konyokola ngai te.” Pamba té azalaki koloba na ye: “Bima na moto, yo molimo ya mbindo!” Mpe Yesu atuni ye: “Nkombo na yo nani?” Ayanolaki: “Nkombo na ngai Légion, mpo tozali ebele.” Mpe abondelaki ye na molende nyonso ete atinda bango libanda ya mboka te. Sikawa etonga monene ya ngulu ezalaki kolya kuna na nse ya ngomba, mpe bazalaki kobunda ye, kolobaka ete: “Tinda biso epai ya ngulu; tókota na bango.” Bongo, apesaki bango ndingisa. Mpe bilimo ya mbindo ebimaki, mpe ekotaki na ngulu, mpe etonga, oyo ezalaki na motángo soki nkóto mibale, ekitisaki mbangumbangu na libongo ya mabangamabanga na mbu mpe ezindaki na mbu.” (Malako 5:1-13)

Mwasi moko ya Kanana oyo autaki na etúká wana abimaki mpe azalaki koganga ete: “Ee Nkolo, Mwana ya Davidi, yokela ngai mawa; mwana na ngai ya mwasi azali konyokwama makasi na demo.” Kasi ayanolaki ye ata liloba moko te. Mpe bayekoli na ye bayaki mpe babondelaki ye mpe balobi ete: “Tika ye akende, mpo azali koganga nsima na biso.” Ayanolaki ete: “Natindamaki kaka epai ya bampate oyo ebungaki na ndako ya Yisraele.” Kasi mwasi ayaki mpe afukamaki liboso na ye mpe alobaki ete: “Nkolo, salisá ngai.” Mpe ayanolaki ete: “Ezali malamumu te kozwa limpa ya bana mpe kobwaka yango epai ya bambwa.” Alobaki: “Ee, Nkolo, nzokande ata bambwa balyaka biteni oyo ekweaka na mesa ya bankolo na bango.” Bongo Yesu ayanolaki ye: “Ee mwasi, kondima na yo ezali monene! Esalema mpo na yo ndenge olingi.” Mpe mwana na ye ya mwasi abikaki na mbala moko.” (Matai 15:22-28)

“Mokonzi moko ya basoda ayaki epai na ye, kosengáká lialisi, alobaki ete: ‘Nkolo, mosaleli na ngai alali na ndako, alembi nzoto mpe na mpasi ya nsomo.’ Yesu alobaki na ye ete: ‘Nakokende kobikisa ye.’ Mokonzi ya basoda ayanolaki ete: ‘Nkolo, nabongi te ete oya na nse ya ndako na ngai, mpe mosaleli na ngai akobika. Ntango Yesu ayokaki yango, akamwaki mpe alobaki na baoyo bazalaki kolanda ye ete: “Nazali koyebisa bino solo, nakuti moto moko te na Yisraele oyo azali na kondima monene boye.” (Matai 8:5-11)

“Nzokande ntango Maria akómaki epai Yesu azalaki mpe amonaki ye, akweyaki na makolo na ye mpe alobaki na ye ete: ‘Nkolo, soki ozalaki awa, mbele ndeko na ngai akufaki te.’ Ntango Yesu amonaki ye azali kolela, mpe Bayuda oyo bayaki elongo na ye bazali kolela, mpe atungisamaki mingi na molimo na ye mpe alobaki na ye ete: “Nkolo, yaka kotala ye?” moto na kokufa?” Bongo Yesu, asimbaki lisusu motema, ayaki na lilita. Ezalaki libulu, mpe libanga moko etandamaki liboso na yango. Yesu alobaki: “Longola libanga.” Marta, ndeko mwasi ya moto oyo akufi, alobaki na ye: “Nkolo, na ntango oyo nsolo ekobima, mpo akufi mikolo minei.” Yesu alobaki na ye: “Nayebisaki yo te ete soki ondimi okomona nkembo ya Nzambe?” Bongo, bango alongolaki libanga mpe Yesu atombolaki miso mpe alobaki: “Tata, natondi yo mpo oyoki ngai.” Nayebaki ete oyokaka ngai ntango nyonso, kasi nalobaki boye mpo na bato oyo batelemi zingazinga, mpo bándima ete otindaki ngai.” Tango asili koloba makambo oyo, agangaki na mongongo makasi: “Lazalo, bima.” Moto oyo akufaki abimaki, maboko mpe makolo na ye ekangami na nsinga ya lini, mpe elongi na ye ezingami na elamba. Yesu alobaki na bango ete: “Bófungola ye, mpe tika ye akende.” (Yoane 11:32-44)

Bademo bayebaki ete Azalaki Nzambe:

- “Na sinagoga, ezalaki na moto moko oyo azalaki na elimo ya demo ya mbindo, mpe agangaki na mongongo makasi ete: ‘Ha! Ozali na likambo nini na biso, Yesu ya Nazarete? Oyei kobebisa biso? Nayebi nani ozali —Mosantu ya Nzambe.” (Luka 4:33-34)

Ba Misa bagangaki ete:

- “Ntango Yesu apusanaki penepene na Yelusaleme mwa moke liboso ya kobaka ye na ekululu “Bamemaki mpunda mpe mwana ya mpunda mpe balati bango bilamba na bango, mpe ye afandaki likolo na yango. Mingi kati na ebele ya bato batandolaki bilamba na bango na nzela, mpe basusu bakataki bitape na banzete mpe bapalanganisaki yango na nzela. Mpe ebele ya bato oyo bazalaki kokende liboso na ye mpe oyo bazalaki kolanda ye bazalaki koganga ete: “Hosanna na Mwana ya Davidi! Apambwami na moto oyo akoya na nkombo ya Nkolo! Hosanna na esika oyo eleki likoló!” Mpe ntango akoti na Yelusaleme, engumba mobimba ebulunganisamaki mpe balobi ete: “Oyo azali nani?” Mpe ebele ya bato balobaki ete: “Oyo azali mosakoli Yesu, moto ya Nazarete ya Galile.” (Matai 21:7-11)

Bakonzi ya Bayuda baboyaki kondima

“Bayuda mingi oyo bakendaki kotala Malia mpe bamonaki makambo oyo Yesu asalaki, bandimaki ye. Kasi bamosusu kati na bango bakendaki epai ya Bafalisai mpe bayebisaki bango makambo oyo Yesu asalaki. Bongo, banganga-nzambe bakonzi mpe Bafalisai babengaki likita ya likita. Batunaki: “Tozali kosala nini? Mobali oyo azali kosala makamwisi ebele. Soki totiki ye a continuer oyo azali kosala, mutu nionso ako ndima ye. Na nsima Baloma bakolongola biso ete elemelo mpe ekólo na biso. Moko na bango, Kayafa, oyo azalaki nganga-nzambe monene na mbula wana, ayebisaki bango ete, ‘Bino boyebi eloko te. Okanisaki kutu likambo oyo te: Ezali malamumu ete moto moko akufa mpo na bato na esika ete ekólo mobimba ebebisama.’ Kayafa alobaki boye ye moko te. Lokola nganga-nzambe monene na mbula wana, asakolaki ete Yesu akokufa mpo na ekólo ya Bayuda. Asakolaki ete Yesu akokufa kaka mpo na ekolo oyo te, kasi Yesu akokufa mpo na kosangisa bana ya Nzambe oyo bapalangani mpe kokómisa bango moko. Kobanda mokolo wana, likita ya Bayuda ekanaki koboma Yesu.” (Yoane 11:45-53)

Bipayi nionso Yesu akendaki asalaki misala (makamwisi) moto ya kufa azali na makoki te ya kosala kolakisa Azalaki “mwana ya Nzambe.”

- Makamwisi na Ye mosusu mingi etangami na Appendice.

Bokuse ya bilembeteli oyo emonisi ete Yesu azalaki bonzambe.

Makamwisi oyo Yesu asalaki ezali elembeteli oyo emonisi ete azali Nzambe na lolenge ya moto. Yoane Mobatizi abongisaki nzela mpo na Yesu na kobeelaka bato mpo na koyambola mpe kozonga na mibeko ya Nzambe. Yoane abatisaki bato na mai lokola elembo ya mposa na bango ya kobongola banzela na bango, kasi alobelaki mpe Masiya oyo akoya oyo akozala na nguya koleka ye mpe akobatisa bato na Molimo Mosantu mpe na moto.

Makomi elobeli likambo ya libatizi ya Yesu, esika wapi lola efungwamaki, mpe Molimo ya Nzambe ekita likolo ya Yesu lokola ebenga, mpe mongongo moko uta na lola esakolaki ete Yesu azalaki Mwana ya Nzambe ya bolingo. Likambo yango emonisaki ebandeli ya mosala ya kosakola na miso ya bato nyonso, oyo

na boumeli na yango atambolaki na Galilai mobimba, ateyaki na basinagoga, mpe asalaki makamwisi, na ndakisa kobikisa bato ya maladi, koleisa bankóto ya bato na mwa mampa mpe mbisi, mpe kosekwisa bakufi.

Baevanzile ya Matai Malako, Luka, mpe Yoane esaleli masolo wana ya makamwisi ya Yesu mpo na koloba ete emonisi ete azali bonzambe. Bakomi yango balobi ete makamwisi ya Yesu ezalaki kaka te misala ya boboto, kasi mpe elakiseli ya nguya na ye likoló na biloko bizalisami mpe mokili oyo eleki nguya ya bato, oyo bobele Nzambe nde akokaki kozala na yango. Bakomi yango balobi ete bopusi ya makamwisi ya Yesu eleki bobele makoki ya moto mpe ezali kolakisa liziba ya nguya ya Nzambe.

Na mobimba, baevanzile ezali kolakisa likambo mpo na bonzambe ya Yesu oyo etongami likoló na makamwisi oyo asalaki na boumeli ya mosala na ye, oyo balobaka ete epesi bilembeteli oyo emonisi ete Yesu azalaki bobele mosakoli to molakisi te kasi azalaki nde Nzambe na lolenge ya moto.

Yesu Asakoli Nsango Malamu

Nsima ya komekama na Zabolo, Yesu azongaki na Galilai. Oyo alobaki mpe asalaki ekomamaki na Matai, Marko, Luka mpe Yoane.

Matai

“Mpe akendaki na Galile mobimba, koteya na basinagoga na bango mpe kosakola Nsango Malamu ya Bokonzi.” (Matai 4:23; Malako 1:14-15)

"Esengo na babola na molimo, mpo bokonzi ya likolo ezali ya bango."

4 "Esengo na baoyo bazali kolela, mpo bakobondisama."

5 "Esengo na bato ya bopolo, mpo bakozwa libula ya mabele."

6 "Esengo na baoyo bazali na nzala mpe na mposa ya boyengebene, mpo bakotonda."

7 "Esengo na bato ya motema mawa, mpo bakozwa motema mawa."

8 "Esengo na bato ya motema peto, mpo bakomona Nzambe."

9 "Esengo na bato oyo bapesaka kimya, mpo bakobengama bana ya Nzambe."

+ 10 "Esengo na baoyo bazali konyokolama mpo na boyengebene, mpo bokonzi ya likoló ezali ya bango."

11 "Bopambolami ntango bato mosusu bakofinga bino mpe banyokola bino mpe bakoloba mabe na bino na lokuta mpo na ngai. 12 Sepelá mpe bósepela, mpo mbano na bino ezali monene na likoló, mpamba te banyokolaki basakoli oyo bazalaki liboso na bino. (Matai 5:3-12)

"Kokota na ekuke ya moke. Mpo ekuke ezali monene mpe nzela ya pete oyo ememaka na libebi, mpe baoyo bakota na yango bazali mingi. 14 Mpo ete ekuke ezali moke mpe nzela ezali makasi oyo ememaka na bomoi, mpe baoyo bakokuta yango bazali moke." (Matai 7:13-14)

"Moto nyonso te oyo akoloba na ngai: Nkolo, Nkolo, akokota na bokonzi ya likoló, kasi moto oyo azali kosala mokano ya Tata na ngai oyo azali na likoló." (Matai 7:21)

- Esengeli moto ayeba mokano ya Tata mpo azala na makoki ya kosala yango. Yesu azali Liloba pe asakolaki yango tango azalaki awa na mabele, yango wana esengeli mutu aluka mateya ya Yesu po ayekola Liloba ya Tata.

“Bongo moto nyonso oyo akondima ngai liboso ya bato, ngai mpe nakondima liboso ya Tata na ngai oyo azali na likoló, 33 kasi moto nyonso oyo azali kowangana (aboyi kokumisa Yesu azali Nzambe) to ngai liboso ya bato, ngai mpe nakowangana liboso ya Tata na ngai oyo azali na likoló.” (Matai 10:32-33)

"Moto oyo aloni mboto ya malamumu ezali Mwana ya Moto. 38 Elanga ezali mokili, mpe mboto ya malamumu ezali bana ya bokonzi. Matiti mabe ezali bana ya moto mabe, 39 mpe monguna oyo alonaki yango ezali zabolo. Mbumba ya mbumba ezali nsuka ya eleko, mpe babuki mbumba bazali baanzelu. 40 Kaka ndenge matiti mabe esangisami mpe ezikisami na moto, ekozala mpe bongo." + 41 Mwana ya Moto akotinda baanzelu na ye, + mpe bakoyanganisa makambo nyonso ya masumu mpe bato nyonso oyo babukaka mibeko, + 42 mpe bakobwaka bango na litumbu ya móto. (Matai 13:37-43)

“Ayanolaki bango ete: ‘Mpe mpo na nini bozali kobuka mobeko ya Nzambe mpo na bonkoko na bino?’” (Matai 15:3-4)

“Yesu ayanolaki ye ete: “Opambolami, Simona Bar-Yona! Mpo mosuni mpe makila emonisi bino likambo oyo te, kasi Tata na ngai oyo azali na likoló. 18 Mpe nalobi na yo, ozali Petelo, mpe likolo ya libanga oyo nakotonga lingomba na ngai, mpe baporte ya lifelo (Lifelo te, kasi na Greke haides esika (ezalela) ya milimo oyo ekufá- (Biblesoft’s New Exhaustive Strong’s Numbers and Concordance) ekolonga yango te.”(Matai 16:17-18)

- Petelo(euti na liloba ya Greke Petros oyo elimboli nkombo) esakolaki uta na litambwisi ya Nzambe ete Yesu azalaki Nzambe. Moboko ya Bokonzi mpe Ndako ya Nzambe.
- Libanga oyo(euti na liloba ya Greke Petra oyo elimboli ebele ya mabanga) ezali libanga ya moboko. (Euti na Lexicon ya Greke ya Thayer)

“Soki moto alingi koya nsima na ngai, amiwangana (amitia na esika ya liboso te) mpe akamata ekulusu na ye mpe alanda ngai. 25 Mpo moto nyonso oyo alingi kobikisa bomoi na ye akobungisa yango, kasi moto oyo abungisaki bomoi na ye mpo na ngai akozwa yango. 26 Mpo moto akozwa litomba nini soki azwi mokili mobimba mpe abungisi bomoi na ye? baanzelu na ye na nkembo ya Tata na ye, mpe na nsima akofuta moto na moto engebene na oyo asali. (Matai 16:24-28)

- Ya ye, Bokonzi ya Yesu, kasi bokonzi ya Davidi te.
- Lokola baoyo bazali koyoka bakufi Bokonzi ya Yesu ezali sikawa, .

“Molakisi, mosala nini malamumu nasengeli kosala mpo nazala na bomoi ya seko?” 17 Mpe alobaki na ye: "Mpo na nini ozali kotuna ngai mpo na nini ezali malamumu? Ezali kaka na moto moko oyo azali malamumu. Soki olingi kokota na bomoi, totelá mibeko." 18 Alobi na ye: "Bana nini?" Mpe Yesu alobaki ete: “Okoboma te, Okosala ekobo te, Okoyiba te, okopesa litatoli ya lokuta te, + 19 Kumisa tata na yo mpe mama na yo, mpe okolinga moninga na yo lokola yo moko.” 20 Elenge mobali yango alobaki na ye: "Nyonso oyo nabombi. Nazali naino kozanga nini?" 21 Yesu alobaki na ye: "Soki olingi kozala moto ya kokoka, kende koteka biloko oyo ozali na yango mpe pesá babola, mpe okozala na bozwi na likoló, mpe yaka, landa ngai." 22 Ntango elenge mobali ayokaki yango, akendaki na mawa, mpo azalaki na biloko mingi.” (Matai 19:16-22)

- Elenge mobali oyo andimaki ete akoki kozwa bomoi ya seko (lokola alobaki nini nasengeli kosala) "mosala nini ya malamumu nasengeli kosala mpo na kozala na bomoi ya seko?" Alongwaki na esengo te lokola emonani ete azalaki kolanda bozwi na ye.

"Okansi nini? Moto moko azalaki na bana mibale ya mibali. Mpe akendaki epai ya oyo ya liboso mpe alobaki: 'Mwana, kende kosala na elanga ya vinyo lelo.' + 29 Mpe ayanolaki ete: 'Nakolinga te,' kasi na nsima, abongolaki makanisi na ye mpe akendaki, + 30 Mpe akendaki epai ya mwana mosusu mpe alobaki bongo: 'Nazali kokende, nkolo,' kasi akendaki te, + 31 Nani kati na bango mibale asalaki mokano ya tata na ye?" Balobaki: "Oyo ya liboso." Yesu alobaki na bango: "Ya solo, nalobi na bino, bakongoli-mpako mpe basi ya ndumba bakei liboso na bino na Bokonzi ya Nzambe. 32 Mpo Yoane ayaki epai na bino na nzela ya boyengebene, mpe bondimaki ye te, kasi bakongoli-mpako mpe basi ya ndumba bandimaki ye. Mpe ata ntango bomonaki yango, na nsima bobongoli makanisi na bino te mpe bondimaki ye." (Matai 21:28-32)

- Masolo ezali botosi te. Koyambola oyo elandi na kosala ezali botosi.

"Bokonzi ya lola ekoki kokokana na mokonzi oyo asalaki elambo ya libala mpo na mwana na ye, 3 mpe atindaki basaleli na ye mpo na kobenga baoyo babengisamaki na elambo ya libala, kasi balingaki koya te. 4 Lisusu atindaki basaleli mosusu, koloba ete: 'Bóyebisa baoyo babengisami: Botala, nabongisi bilei na ngai ya mpokwa, babomi bangombe na ngai mpe bana na ngai ya mafuta, mpe makambo nyonso ezali." prê. Yaka na feti ya libala.' + 5 Kasi batyaki likebi te mpe bakendaki, moko na ferme na ye, mosusu na mosala na ye, 6 nzokande basusu bakangaki basaleli na ye makambo ya nsani mpe babomaki bango, + 7 Mokonzi asilikaki, + mpe atindaki basoda na ye mpe abomaki babomi wana mpe atumbaki engumba na bango 8 Bongo alobaki na basaleli na ye ete: 'Elambo ya libala ebongami, kasi baoyo babengisamaki babongi te Na yango, bókende na banzela minene mpe bóbenga bato nyonso oyo bokokuta na feti ya libala.' 10 Mpe basaleli wana babimaki na banzela mpe bayanganisaki bato nyonso oyo bakutaki, ezala bato mabe to ya malamumu. + 12 Mpe alobaki na ye ete: 'Moninga, ndenge nini okotaki awa kozanga elamba ya libala?' Mpe azalaki koloba te. + 13 Bongo mokonzi alobaki na basali ete: 'Bókanga ye loboko ná makolo mpe bóbwaka ye na molili ya libándá. Na esika yango, bakolela mpe bakoswa mino.' 14 Mpo bato mingi babengami, kasi bato moke nde baponami." (Matai 22:2-14)

- Liyebisi: Mokonzi azali Nzambe, Mwana azali Klisto, mpe baklisto bazali Mwasi ya libala ya Klisto.
- Yesu asakolaki Nsango Malamumu mpe asalaki makamwisi bakisa mpe kosekwisa bato oyo bakufá o bomoi. Preuve Azalaki Bonzambe na nzoto ya moto.
- Bayuda mingi mingi mingi bakambi baboyaki Ye pe nsango na Ye.
- Mwana na Mpate ya Nzambe ya Yesu, apesaki nzoto na ye ya mabele epai ya Nzambe lokola likabo ya masumu se moko oyo efungolaki ekuke ya bolimbisi mpe ya bosikoli mpo na bato banso.

Bokuse ya Evanzile ya Matai:

Mokanda yango elobeli mingi Yesu kosakola nsango malamumu ya bokonzi ya Nzambe na Galile, ndenge ekomami na baevanzile ya Matai, Malako, Luka, mpe Yoane. Azalaki koteya na basinagoga mpe azalaki kopesa nsango ya elikia mpe ya lobiko. Yesu ateyaki mpe na ntina na mapamboli oyo ezali kozela baoyo bazali kolanda mitindo ya Nzambe mpe mbuma oyo baoyo balandaka yango te. Alobelaki ntina ya kondima ye liboso ya basusu mpe kolanda ye, ata soki esengi mbeka biloko ya mokili. Yesu amonisaki ntina ya kolanda mokano ya Nzambe mpe akebisaki ete tólanda mimeseno ya bato oyo ezali kotemela mokano

yango te. Asakolaki ete koyambola bonzambe na ye ya Petelo ezalaki moboko ya lingomba na ye, mpe asakolaki koya na Ye ya mibale mpo na kosambisa moto nyonso engebene na misala na bango.

Mark

"Mpe atelemaki mpenza na ntongo, ntango molili ezalaki naino, alongwaki mpe abimaki na esika moko ya mpamba, mpe kuna abondelaki. 36 Mpe Simona ná bato oyo bazalaki elongo na ye balukaki ye, 37 mpe bakutaki ye mpe balobaki na ye ete: "Bato nyonso bazali koluka yo." + 39 Mpe akendaki na Galile mobimba, azalaki kosakola na basinagoga na bango mpe kobengana bademo." (Malako 1:35-39)

- Yesu alingaki ete bato mingi bápambolama na koyokaka Nsango Malamu ete Bokonzi ya Lola ekómi pene.

"Mpe ntango bakokaki te kopusana penepene na ye mpo na ebele ya bato, balongolaki nsamba likolo na ye, mpe ntango bafungoli, bakitisaki mbeto oyo mobeli paralize alali likoló na yango.

- Misala na bango emonisaki kondima mpe kondima na bango.

"Mpo na nini aliaka elongo na bakongoli mpako mpe basumuki?" 17 Tango Yesu ayokaki yango, alobi na bango: "Baoyo bazali malamumu bazali na mposa ya monganga te, kasi baoyo bazali na bokono. Nayaki kobenga bayengebene te, kasi basumuki." (Malako 2:16-17)

- Baoyo bakanisaka ete bazali sembo mpe bazali na masumu te bandimaka ete bazali na mposa ya bolimbisi te.

"Mpe bakomeli oyo bakitaki uta na Yelusaleme bazalaki koloba ete: "Azali na Beelezebube," mpe "na mokonzi ya bademo, abangani bademo."(Marko 3:22)

"Mpe ntango Yesu abimaki na masuwa, mbala moko moto moko oyo azalaki na elimo ya mbindo abimaki na malita, + 3 Afandaki na kati ya malita ye. (Malako 5:2-7)

"Mpe abengaki bato zomi na mibale mpe abandaki kobimisa bango mibale na mibale, mpe apesaki bango bokonzi likoló na bilimu ya mbindo. 11 Mpe soki esika moko ekoyamba yo te mpe ekoyoka yo te, ntango okobima, ningisa mputulu oyo ezali na makolo na yo lokola litatoli mpo na bango." (Marko 6:7-12)

"Mpe Bafalisai mpe bakomeli batunaki ye ete: 'Mpo na nini bayekoli na yo bazali kotambola na mimeseno ya bankulutu te, kasi bazali kolya na maboko ya mbindo?' + 6 Mpe alobaki na bango ete: "Yisaya asakolaki malamumu mpo na bino bakosi, ndenge ekomami.

'Bato oyo bakumisaka ngai na mbebu na bango, kasi motema na bango ezali mosika na ngai; + 7 Bazali kosambela ngai mpamba, + bazali koteya mibeko ya bato lokola mateya.' 8 Botiki mobeko ya Nzambe pe bokangami na bonkoko ya bato.'" (Marko 7:5-8)

"Mpe bakómaki na Kapernaume. Mpe ntango azalaki na ndako, atunaki bango ete: "Bozalaki kolobela nini na nzela?" 34 Kasi bafandaki nyεε, mpo na nzela baswanaki bango na bango mpo na koyeba nani aleki monene na kati na bango, mpe asimlaki ye na maboko na ye, alobaki na bango: 37 "Moto oyo ayambi mwana moko ya ndenge wana na nkombo na ngai, ayambi ngai, mpe moto nyonso oyo ayambi ngai, ayambaka ngai te kasi ye oyo atindaki ngai."

- Lolendo mpo na bisomei, kolonga ekolonga mosala ya “mosaleli.”

"Ekozala mpasi boni mpo na baye bazali na bomengo mpo na kokota na bokonzi ya Nzambe!" 24 Mpe bayekoli bakamwaki na maloba na ye. Kasi Yesu alobaki na bango lisusu: "Bana, ezali mpasi mingi mpo na kokota na Bokonzi ya Nzambe! 25 Ezali pete mpo na kamela koleka na liso ya ntonga koleka ete moto ya bozwi akota na Bokonzi ya Nzambe." 26 Mpe bakamwaki mingi, mpe balobi na ye: "Bongo nani akoki kobikisama?" 27 Yesu atalaki bango pe alobaki: "Epai ya moto ekoki kosalema te, kasi epai ya Nzambe te. Mpo makambo nyonso ekoki kosalema epai ya Nzambe." (Malako 10:23-28)

- Bozwi ya moto epesaka bolimbisi te.

"Yesu alobaki na bino ete, 'Ya solo, nalobi na bino ete, ezali na moto moko te oyo atikaki ndako to bandeko mibali to bandeko basi to mama to tata to bana to mabele, mpo na ngai mpe mpo na nsango malamumu, 30 oyo akozwa mbala nkama te sikawa na ntango oyo, bandako mpe bandeko mibali mpe bandeko basi mpe bamama mpe bana mpe mabele, elongo na minyoko, mpe na eleko oyo ekoya bomoi ya seko bózála ya nsuka, mpe ya nsuka bózála liboso.'" (Marko 10:29-31)

- Moto asengeli kozwa mokano soki libota ezali na ntina koleka Klisto mpe bolimbisi

"Yesu ayanolaki bango ete: "Bóndimela Nzambe." + 23 Ya solo, nazali koloba na bino ete, moto nyonso oyo alobi na ngomba oyo ete: 'Batombolá yo mpe bóbwaka yo na mbu,' mpe akotya ntembe na motema na ye te, kasi andimi ete makambo oyo alobi ekosalema, yango ekosalema mpo na ye. + 24 Yango wana nazali koyebisa bino ete, eloko nyonso oyo bokosenga na libondeli, bóndima ete bozwi yango, mpe ekozala ya bino. + 25 Mpe ntango nyonso oyo bozali kotelema mpo na kobondela, limbisa soki bozali na likambo moko na moto, mpo Tata na bino oyo azali na likoló alimbisa bino mabunga na bino.'" (Marko 11:22-25)

- Tozali kosambela mpo ete ngomba moko na bomoi na biso elongolama?

" Mobeko nini ezali na ntina mingi koleka nyonso?" 29 Yesu ayanolaki ete: "Ee Yisraele, yoka: Nkolo Nzambe na biso, Nkolo azali moko. 30 Mpe okolinga Nkolo Nzambe na yo na motema na yo mobimba mpe na molimo na yo mobimba mpe na makanisi na yo mobimba mpe na makasi na yo nyonso." 31 Ya mibale ezali oyo: 'Okolinga mozalani na yo lokola yo moko.' Ezali na mobeko mosusu te oyo eleki oyo." + 32 Mpe mokomeli alobaki na ye ete: "Ozali na ntina, Moteyi. Olobi solo ete azali moto moko, + mpe moto mosusu azali te longola kaka ye. 33 mpe kolinga ye na motema mobimba mpe na bososoli nyonso mpe na makasi nyonso, mpe kolinga mozalani na yo lokola yo moko, eleki mpenza makabo nyonso ya kotumba mpe mbeka nyonso." 34 Mpe ntango Yesu amonaki ete ayanolaki na mayele, alobaki na ye ete: "Ozali mosika te na Bokonzi ya Nzambe." Mpe nsima na yango, moto moko te azwaki mpiko ya kotuna ye lisusu mituna." (Malako 12:28-34)

- Mosika te na Bokonzi ezali ndenge moko te na Bokonzi.

"Kasi bókeba na bino. Mpo bakopesa bino na mayangani, mpe bakobeta bino na basinagoga, mpe bokotelema liboso ya baguvernere mpe bakonzi mpo na ngai, mpo na kopesa litatoli liboso na bango. 10 Mpe Nsango Malamumu esengeli liboso kosakolama epai ya bikólo nyonso. 11 Mpe ntango bakosambisa bino mpe bakobikisa bino, bómitungisa liboso te makambo oyo bokoloba, kasi bokoloba makambo nyonso oyo ezali." bapesaki bino na ngonga wana, mpo ezali bino te nde bozali koloba, kasi nde Molimo Mosantu, 12 Mpe ndeko akokaba

ndeko na liwa, mpe bana bakotelema na baboti mpe bakoboma bango 13 Mpe bato nyonso bakoyina yo mpo na nkombo na ngai. (Malako 13:9-13)

Bokuse ya Evanzile ya Malako:

Mokanda oyo ezali komonisa makambo mpe mateya ya Yesu Klisto ndenge Malako akomaki yango na Biblia. Yesu asakolaki Nsango Malamu ete Bokonzi ya Lola ekómi pene mpe alingaki ete bato mingi báyoka yango. Alimbisaki masumu ya moto oyo azali paralize mpo na kondima mpe kondima na ye epai na Ye. Yesu asanganaki na basumuki mpe bakongoli-mpako, kolobáká ete ayaki mpo na basumuki, kasi mpo na bayengebene te. Apamelaki mpe Bafalisai mpo batikaki mibeko ya Nzambe mpo na kolanda bonkóko ya bato. Yesu atindaki bayekoli na ye mpo na kosakola mpe apesaki bango bokonzi likoló na bilimo ya mbindo. Akundwelaki bango ete lolendo mpo na moto ye moko elongi mosala ya mosaleli. Yesu alobaki mpe ete bozwi epesaka bolimbisi te, mpe ezali mpasi mpo na baoyo bazali na bozwi bákota na Bokonzi ya Nzambe. Kasi, makambo nyonso ekoki kosalema epai ya Nzambe.

Luka

“Ye (Yesu) akendaki na sinagoga na mokolo ya Sabata, mpe atelemaki mpo na kotánga. 17 Mpe bapesaki ye rulo ya mosakoli Yisaya. Afungolaki rulo yango mpe amonaki esika oyo ekomamaki ete: 18 “Elimo ya Nkolo ezali likoló na ngai, mpamba te apakoli ngai mafuta mpo na kosakola nsango malamumu epai ya babola.” Atindi ngai mpo na kosakola bonsomi epai ya bakangami mpe kozongela komona epai na bakufi miso, mpo na kosikola baoyo bazali konyokwama, 19 mpo na kosakola mbula ya boboto ya Nkolo.’ + 20 Mpe abalusaki rulo yango mpe azongisaki yango epai ya mosaleli mpe afandaki. Mpe miso ya bato nyonso oyo bazalaki na sinagoga etelemaki epai na ye. + 21 Mpe abandaki koloba na bango ete: “Lelo Makomami oyo ekokisami na mayoki na bino.” Luka 4:16-22 , NW

Liloba ya Nzambe epai ya Mabota azali na “Elimo ya Nkolo ezali elongo na ngai. Apakoli ngai mafuta mpo na koyebisa babola Nsango Malamumu. Atindi ngai mpo na kosakola bolimbisi epai ya bakangami ya masumu mpe kozongisa miso epai ya bakufi miso, mpo na kolimbisa baoyo babukani na lisumu, 19 mpo na kosakola mbula ya boboto ya Nkolo.”

- Bobongoli oyo ezali kolakisa mokano ya Yesu ezalaki ya kolimbisa masumu na nzela ya mbeka na Ye. Na kosalaka bongo Asalaki makamwisi ya kobikisa. Na yango, Nsango Malamumu ezalaki bolimbisi ya lisumu kopesaka nzela na bosikoli.

“Bato balukaki ye mpe bayaki epai na ye, mpe balingaki kopekisa ye atika bango, 43 kasi ye alobaki na bango ete: “Nasengeli kosakola nsango malamumu ya Bokonzi ya Nzambe mpe na bingumba mosusu; mpo natindamaki mpo na yango.” (Luka 4:42-43)

“Esengo na yo ntango bato bayinaka yo mpe ntango bazali kolongola yo mpe kofinga yo mpe kotyola nkombo na yo lokola mabe, mpo na Mwana ya Moto! Sepelá na mokolo yango, mpe sambwa na esengo, mpo talá, mbano na yo ezali monene na likoló, mpamba te batata na bango basalaki bongo epai ya basakoli.” (Luka 6:22-23)

- Kondimama likolo ya moto ezali ya mabele mpe ya motuya te mpe eloko moko te soki tokokanisi yango na kondimama ya Nzambe.

"Kende koyebisa Yoane makambo oyo omoni mpe oyoki: bato bakufá miso bazwi miso na bango, batengumi bazali kotambola, bato ya maba bapetolami, mpe bato oyo bakufá matoi bayokaka, bakufi basekwisami, babola bazali kosakolama nsango malamumu epai na bango. 23 Mpe apambolami moto oyo azali kosilikisa ngai te." (Luka 7:22-23)

"Mwa moke na nsima, atambolaki na bingumba mpe na bamboka, kosakolaka mpe komema nsango malamumu ya Bokonzi ya Nzambe." (Luka 8:1) .

"Moloni moko abimaki mpo na kolona mboto na ye." ... "Sikoyo lisesse ezali boye: Momboto ezali liloba ya Nzambe. 12 Baoyo bazali pembeni ya nzela ezali baoyo bayoki. Bongo zaboló ayei mpe alongoli liloba na mitema na bango, mpo ete bándima te mpe bábika mosika 14 Mpe mpo na oyo ekweaki o ntei ya nzube, bazali baoyo bayokaka, kasi ntango bazali kokende na nzela na bango bakangami na mitungisi mpe bomengo mpe bisengo ya bomoi, mpe mbuma na bango ekoli te 15 Mpo na oyo na mabele ya malamumu, bazali baoyo, na koyokaka liloba, basimbaka yango makasi na motema ya sembo mpe ya malamumu, mpe babotaka mbuma na motema molai." (Luka 8:8:5 ... 11-15)

- Momboto ya Nsango Malamumu Bakoloni basengeli te kolongola moto moko, mingimingi baluki.

"Nakolanda yo bisika nyonso oyo okokende." + 58 Mpe Yesu alobaki na ye ete: "Bafololo bazali na mabulu, mpe bandéke ya likoló bazali na zumbu, kasi Mwana ya Moto azali na esika ya kolala motó te." 59 Alobi na mosusu: "Landa ngai." Kasi alobi: "Nkolo, tika ngai liboso nakende kokunda tata na ngai (zela tii akokufa)." 60 Mpe Yesu alobi na ye: "Tika bakufi bakunda bakufi na bango moko. Kasi yo, kende kosakola Bokonzi ya Nzambe." 61 Nzokande mosusu alobaki: "Nakolanda yo, Nkolo, kasi tiká naloba liboso mbote na baoyo bazali na ndako na ngai." 62 Yezu alobi na ye: "Moto moko te oyo atie loboko na ye."

"Mpe alobaki na bango ete: "Bókeba mpe bókeba na lokoso nyonso, mpo bomoi ya moto eutaka na ebele ya biloko na ye te." (Luka 12:15-16)

"Mpe koluka te nini bosengeli kolya mpe nini bokomela, mpe komitungisa te. 30 Mpo bikólo nyonso ya mokili ezali koluka biloko yango, mpe Tata na bino ayebi ete bozali na mposa na yango. + 33 Bóteka biloko na bino, pe bópesa na babola. Bómipesa na basaki ya mbongo oyo eumelaka te, na eloko ya motuya na lola oyo esilaka te, epai moyibi moko te apusani mpe nselele moko te ebebisaka. 34 Mpo esika bomengo na yo ezali, motema na yo mpe ekozala." (Luka 12:29-34)

- Biloko ya mabele ekoki kopesa bisengo ya seko te.

"Nkolo, baoyo babikisami bakozala moke?" Mpe alobaki na bango ete: 24 "Bósala makasi mpo na kokota na ekuke ya moke. Mpo nazali koyebisa bino mingi, bakoluka kokota mpe bakokoka te. 25 Ntango mbala moko nkolo ndako atelemaki mpe akangi ekuke, mpe bokobanda kotelema libanda mpe kobeta na ekuke, koloba ete: 'Nkolo, fungolá biso,' bongo akoyanola na bino ete: 'Nayebi te esika bouti.'" (Luka 13:23-25)

- Mingi oyo balukaka bandimaka te komipesa.

"Ntango moko na baoyo bafandaki elongo na ye na mesa ayokaki makambo wana, alobaki na ye ete: 'Esengo na moto nyonso oyo akolya limpa na Bokonzi ya Nzambe!' + 16 Kasi alobaki na ye ete: 'Mokolo moko moto

moko asalaki elambo monene mpe abengisaki bato mingi, + 17 Mpe na ntango ya feti yango, atindaki mosaleli na ye aloba na baoyo babengisaki bango ete: 'Bóya, mpo makambo nyonso esili kobongisama. 18 Kasi bango nyonso babandaki komilongisa. + 19 Mpe mosusu alobaki ete: 'Nasombi bikanganeli mitano ya bangombe, mpe nazali kokende kotala yango. 20 Mpe mosusu alobaki ete: 'Nabala mwasi, mpe yango wana nakoki koya te.' + 21 Bongo mosaleli yango ayaki mpe ayebisaki nkolo na ye makambo yango. + 22 Mpe mosaleli yango alobaki ete: 'Nkolo, makambo oyo opesaki mitindo ekokisami, mpe esika ezali naino.' + 23 Mpe nkolo alobi na mosaleli ete: 'Bima na banzela minene mpe na bifelo mpe tinda bato bákota, + mpo ndako na ngai etonda, + 24 Mpo nazali koyebisa yo ete, moko te kati na bato oyo babengisamaki akomeka elambo na ngai.'" (Luka 14:15-24)

Mwana mobali moko ya elenge asengaki libula na ye SIKOYO mpe tata na ye apesaki ye yango. Kasi na bozoba nyonso alekisaki yango. "Kasi ntango akómaki na makanisi na ye, alobaki ete: 'Basaleli mingi ya tata na ngai bazali na mampa mingi, kasi ngai nazali kokufa awa na nzala! 18 Nakotelema mpe nakokende epai ya tata na ngai, mpe nakoloba na ye: "Tata, nasali lisumu liboso ya likoló mpe liboso na yo." 19 Nabongi lisusu te kobengama mwana na yo. Salelá ngai lokola moko ya basaleli na yo ya mosala.'" 20 Mpe atelemaki mpe ayaki epai ya tata na ye. Kasi ntango azalaki naino mosika, tata na ye amonaki ye mpe ayoki ye mawa, mpe akimaki mbangu mpe ayambaki ye mpe apesaki ye beze. 21 Mpe mwana alobaki na ye ete: 'Tata, nasali lisumu mpo na likoló mpe liboso na yo. Nabongi lisusu te kobengama mwana na yo.' + 22 Nzokande tata alobaki na basaleli na ye ete: 'Bómema noki elamba ya malamú koleka, mpe bólata yango, mpe bótya mpete na loboko na ye mpe sapato na makolo na ye, 23 Mpe bómema mwana ya ngombe oyo ekómi mafutamafuta, tólya mpe tósala feti, + 24 Mpo mwana na ngai oyo akufaki, mpe azwi lisusu na bomoi.'" (Luka 15:17-24)

- Bana (bato) nionso ya Nzambe basali masumu na bozoba. Soki tobongoli lolenge na biso ya kokanisa mpe ya kosala mpe tozongi epai ya Nzambe, Ye akolimbisa.

"Mpe alobaki na bayekoli na ye ete: "Mimekano ya kosala masumu ekoya, kasi mawa na ye oyo ezali koya na nzela na ye! + 2 Ekozala malamú mpo na ye soki bakangisá libanga ya konika na nkingo na ye mpe babwaki ye na mbu na esika ya kosala ete moko ya bana mike wana asala lisumu.

- Kosala ete moto asala lisumu ekoki komema libebi ya seko.

Bómityela likebi! Soki ndeko na yo asali lisumu, pameli ye, mpe soki abongoli motema, limbisa ye, 4 mpe soki asali yo lisumu mbala nsambo na mokolo, mpe abaluki epai na yo mbala nsambo, alobi ete: 'Nabongoli motema,' osengeli kolimbisa ye.'" (Luka 17:1-4)

"Bazalaki komema ata bana mike epai na ye mpo asimba bango. Mpe ntango bayekoli bamonaki yango, bapamelaki bango. 17 Ya solo, nazali koloba na bino, moto nyonso oyo akoyamba bokonzi ya Nzambe lokola mwana moke te, akokota na yango te."(Luka 18:15-17)

- Mwana moke apesaka confiance sans réservation.

"Mpe ntango bamosusu bazalaki kolobela tempelo, ndenge ekembisamaki na mabanga ya lokumu mpe makabo, alobaki ete: 6 "Mpo na makambo oyo ozali komona, mikolo ekoya ntango libanga moko ekotikala awa te likoló na mosusu oyo ekobwakama te." akambamaki na nzela ya mabe. Mpo bato mingi bakoya na nkombo na ngai, bakoloba ete: 'Ngai nazali ye!' mpe: 'Ntango ekómi pene!' Kokende nsima na bango te. 9

Mpe ntango bokoyoka bitumba mpe mobulu, bóbanga te, mpo makambo oyo esengeli kosalema liboso, kasi nsuka ekoya mbala moko te.»(Luka 21:5-9)

- Tempelo yango ezalaki esika monene ya Lingomba ya Bayuda. Mikanda nyonso ya molongo ya bankoko ya Balevi ebombamaki awa mpo na koyeba nani asengeli kozala Nganga-nzambe Monene. Na mwa bambula bana ya Davidi, Yesu ya Nazareth-Klisto Mwana ya Nzambe, akotia bokonzi na YE (Eklezia na Ye), mbala mosusu 4 to 5 décennies na sima (76 t.B.) Tempelo na Yelusaleme ekobebisama mobimba.
- “Ayebisaki bango lisese moko: “Talá nzete ya figi, mpe banzete nyonso.” + 30 Ntango kaka babimi na nkasa, bozali komona bino moko mpe boyebi ete eleko ya molunge ekómi pene. 31 Bobele bongo, ntango bozali komona makambo oyo ezali kosalema, boyebi ete Bokonzi ya Nzambe ekómi pene. 32 Solo, nalobi na bino, nkola oyo ekoleka te kino nyonso ekosalema. + 33 Likoló mpe mabelé ekoleka, kasi maloba na ngai ekoleka te.” (Luka 21:29-33)

Bokuse ya Nsango Malamu ya Luka:

Mikapo oyo euti na Evanzile ya Luka emonisi mwa mateya ya Yesu mpe misala na ye na ntango ya mosala na ye. Yesu asakolaki nsango malamumu ya bokonzi ya Nzambe mpe asalaki makamwisi mpo na kosalisa bato oyo bazalaki kobela to banyokwamaki. Andimaki ete kondimama na Nzambe ezali na ntina mingi koleka kondimama ya bato, mpe alendisaki balandi na ye ete báluka bokonzi ya Nzambe na esika ya koluka biloko ya mabele.

Kasi, Yesu akutanaki mpe na botemeli ya bakonzi mosusu ya mangomba oyo bafundaki ye ete azali kosalela nguya ya bademo mpo na kosala makamwisi. Akebisaki balandi na ye ete bákeba na lokoso mpe básala makasi mpo na kokota na ekuke ya moke oyo ezali komema na lobiko.

Mikapo yango ezali mpe komonisa ntina ya komipesa mpe ya kolendendela mpo na kolanda Yesu, mpe lisusu mposa ya koyebisa basusu nsango malamumu. Yesu azalaki kondima ete moto nyonso akoki kozwa lobiko, ata soki azali na esika nini to azali na esika nini, mpe azalaki koyamba bato nyonso oyo bazalaki kolukaluka báya kolanda ye.

Yoane

“Na ebandeli, Liloba ezalaki, mpe Liloba azalaki elongo na Nzambe, mpe Liloba azalaki Nzambe. 2 Na ebandeli azalaki elongo na Nzambe. (Yoane 1:1-5) .

- Yesu azali Liloba. Nsango na ye ya bolimbisi ekómi pene.

“Azalaki na mokili, mpe mokili esalemaki na nzela na ye, nzokande mokili eyebaki ye te. Ayaki epai ya bato na ye, mpe bato na ye bayambaki ye te. 12 Kasi baoyo nyonso bayambaki ye, baoyo bandimaki nkombo na ye, apesaki lotomo ya kokóma bana ya Nzambe, 13 oyo babotamaki, na makila te to na mokano ya mosuni te to na mokano ya moto te, kasi ya Nzambe.” (Yoane 1:10-13)

- Ezali na ntina mingi koyeba ete Yesu alimbisaki moto nyonso te masumu na ye. Apesaka kaka lotomo ya kolimbisama masumu, kolimbisa moto nyonso te.

“Mokolo oyo elandaki, amonaki Yesu azali koya epai na ye, mpe alobaki ete: “Talá, Mwana-Mpate ya Nzambe, oyo alongolaka lisumu ya mokili!” (Yoane 1:29-30)

- Mwana na Mpate ya Nzambe, Yesu, azali liziba oyo moto asengeli koluka mpo na kopetolama na masumu.

"Ya solo, solo, nazali koloba na bino, soki moto abotami lisusu te, akoki komona bokonzi ya Nzambe te." 4 Nikodeme alobi na ye: "Ndenge nini moto akoki kobotama ntango akómi mobange? Akoki kokota mbala ya mibale na libumu ya mama na ye mpe kobotama?" 5 Yesu ayanolaki ete: "Ya solo, solo, nazali koloba na bino, soki moto abotami na mai mpe na elimo te, akoki kokota na Bokonzi ya Nzambe te." (Yoane 3:3-6) .

- Kobotama esengaka kozala na boyokani. Mpo na kobotama na mai mpe na elimo esengaka bomoko ya moto mpe Nzambe. Yango esalemaka na nzela ya batisimo na makila ya Klisto.

"Lokola Moize atombolaki nyoka na esobe, bongo Mwana ya Moto asengeli kotombolama, 15 mpo moto nyonso oyo akondimela ye azwa bomoi ya seko." (Yoane 3:14-15)

"Ya solo, solo, nazali koloba na bino ete, moto nyonso oyo ayoki liloba na ngai mpe andimi (liloba ya Greke pistero elimboli komipesa to kotia motema) na ye oyo atindaki ngai, azali na bomoi ya seko. Azali koya na kosambisama te, kasi aleki longwa na liwa kino na bomoi." (Yoane 5:24) .

"Bozali na liloba na ye etikali kati na bino te, mpo bondimi te moto oyo atindaki. (Yoane 5:38-40)

- Makomami epesaka bomoi te. Ezali Klisto oyo azali bomoi epesaka bomoi mpe asengeli kofanda na kati na yo.

"Moto nyonso oyo azali kolya (ba versions mosusu azali kolia) mosuni na ngai mpe komela makila na ngai, afandi kati na ngai, mpe ngai na kati na ye. 57 Lokola Tata ya bomoi atindaki ngai, mpe nazali na bomoi mpo na Tata, boye moto nyonso oyo azali koleisa ngai, ye mpe akozala na bomoi mpo na ngai. 58 Oyo ezali limpa oyo ekita uta na lola, te lokola batata baliaki mpe bakufaki. Moto nyonso oyo azali kolya limpa oyo akozala na bomoi libela." (Yoane 6:56-59)

- Aliaka to aliaka(na grec troógoon koswa, ko tafuna) ezo souligner processus ya malembe; esalelami na ndenge ya elilingi mpo na momeseno ya koleisa na elimo. (Dictionnaire expositif ya Vine)

"Ntango bokotombola Mwana ya Moto, boye bokoyeba ete ngai nazali ye, mpe ete nazali kosala eloko moko te na bokonzi na ngai moko, kasi koloba kaka ndenge Tata ateyaki ngai. 29 Mpe ye oyo atindaki ngai azali elongo na ngai. Atiki ngai ngai moko te, mpo nasalaka ntango nyonso makambo oyo esepelisaka ye." (Yoane 8:28-30)

"Yesu ayanolaki bango ete: "Ya solo, solo, nazali koloba na bino, moto nyonso oyo asali lisumu azali moombo ya lisumu." Moombo atikalaka na ndako libela te; mwana atikali libela. Na bongo, soki Mwana apesi bino bonsomi, bokozala mpenza na bonsomi." (Yoane 8:34-36)

- Moto azali na boponi ya kozala moombo ya lisumu to kosenga na Nzambe mpo azala mosaleli na Ye. "Batisimo, oyo ekokani na oyo, ezali sikawa kobikisa bino, lokola kolongola bosoto na nzoto te, kasi lokola kosenga Nzambe mpo na lisosoli malamau, na nzela ya lisekwa ya Yesu Klisto." (1 Petelo 3:21)

"Ngai nazali mobateli ya mpate malamau, nayebi oyo ya ngai mpe oyo ya ngai nayebi ngai, 15 ndenge Tata ayebe ngai mpe nayebi Tata, mpe napesaka bomoi na ngai mpo na bampate.' 16 mpe nazali na bampate mosusu oyo ezali ya etonga oyo te. Nasengeli mpe komema bango mpe bakoyoka mongongo na ngai + 18

Moto moko te azwi yango epai na ngai, kasi nazali na bokonzi ya kotika yango, + mpe nazali na bokonzi ya kozwa yango lisusu epai ya Tata na ngai." (Yoane 10:14-18)

"Yesu alobaki na ye ete: "Ngai nazali nzela, mpe solo, mpe bomoi." Moto moko te ayaka epai ya Tata longola se na nzela na ngai. 7 Soki boyebi ngai, mbele boyeba mpe Tata na ngai. Banda sikoyo boyebi ye mpe bomoni ye." (Yoane 14:6-7)

- Bomoi ya seko elongo na "Tata" ekoki kozwama bobele na botosi epai ya Klisto.

"Soki bolingi ngai, bokotosa mibeko na ngai. 16 Mpe nakosenga Tata, mpe akopesa bino Mosungi mosusu, mpo azala elongo na bino libela, 17 ata Molimo ya solo, oyo mokili ekoki kozwa ye te, mpo ete emonaka ye te mpe eyebi ye te. Boyebi ye, mpo afandi elongo na bino mpe akozala kati na bino." (Yoane 14:15-17)

Bokuse ya Nsango Malamu ya Yoane:

Mokanda oyo euti na Nsango Malamu ya Yoane ezali komonisa ntina ya Yesu Klisto mpe nsango na ye ya kolimbisa. Ezali kolimbola ete Yesu azali Liloba, mpe na nzela na ye, biloko nyonso bisalemaki. Emonisi mpe ete Yesu apesaka moto nyonso libaku ya kolimbisama masumu na ye. Mpo na kobotama lisusu esengaka kozala na bomoko na Nzambe, mpe yango esalemaka na nzela ya batisimo na makila ya Klisto. Klisto azali liziba oyo moto asengeli koluka mpo na kopetolama na masumu. Makomami epesaka bomoi te; ezali Klisto oyo azali bomoi mpe asengeli kofanda na kati na yo. Na nzela ya bondimi, mpe bomipesi, na Klisto, moto akoki kozala na bomoi ya seko mpe bonsomi uta na masumu. Yesu amimonisi mpe lokola Mobateli malamu oyo apesi bomoi na ye mpo na bampate na ye mpe lokola nzela, bosolo, mpe bomoi, mpe moto moko te ayaka epai ya Tata longola se na nzela na ye.

Mwana na Mpate ya Nzambe

"Nawutaki epai ya Tata mpe nayaki na mokili, mpe sikoyo nazali kotika mokili mpe nazali kokende epai ya Tata." ... 17 "Ntango Yesu alobaki maloba maye. Atomboli miso na ye na lola, mpe alobaki: "Tata, ngonga ekoki; pesá Mwana na yo nkembo mpo ete Mwana apesa yo nkembo, 2 mpamba te opesi ye bokonzi likoló ya bato nyonso, mpo na kopesa bomoi ya seko na bato nyonso oyo opesi ye. + 3 Bomoi ya seko ezali boye: + ete bayebi yo Nzambe se moko ya solo, + mpe Yesu Klisto oyo otindaki. + 4 Napesi yo nkembo awa na mabele, + mpo nasilisaki mosala oyo opesaki ngai nasala. 5 Mpe sikawa, Tata, kumisa ngai na miso na yo moko na nkembo oyo nazalaki na yango elongo na yo liboso ete mokili ezala." (Yoane 16:28 ... 17:1-5)

- Mosala ya Yesu ezalaki ya kosakola ete Bokonzi ya elimo ekómi pene mpe ete esika ya sika ya kofanda mpo na Nzambe, motema ya moto, kasi ndako ya mosuni te.

"Kasi sikoyo nazali koya epai na bino, mpe makambo oyo nazali koloba na mokili, mpo bákókisa esengo na ngai na bango moko.' + 14 Napesi bango liloba na yo, + mpe mokili eyinaki bango mpo bazali bato ya mokili te, ndenge ngai nazali moto ya mokili te, + 15 Nazali kosenga te ete olongola bango na mokili, kasi ete obatela bango na moto mabe, + 16 bango bazali bato ya mokili te, ndenge ngai nazali moto ya mokili te. + 17 + Bósantisa bango na kati ya solo; yo, mpo bango mpe bázala kati na biso, mpo mokili bándima ete yo nde otindi ngai." (Yoane 17:13-22)

"Etuluku ya basoda mpe kapiteni na bango mpe bakonzi ya Bayuda bakangaki Yesu mpe bakangaki ye, + 13 liboso bamemaki ye epai ya Anna, mpo azalaki bokilo ya Kayafa, oyo azalaki nganga-nzambe monene na mbula wana. (Yoane 18:12-14)

- Nzela ebandaki mpo mbeka ya lisumu epesamela Nzambe.

"Bongo bamemaki Yesu longwa na ndako ya Kayafa kino na biro monene ya guvèrnèrè, ezalaki ntóngóntóngó." (Yoane 18:28)

"Bongo, Pilate akoti lisusu na biro monene na ye, abengi Yesu pe alobi na ye: "Ozali Mokonzi ya Bayuda?" Ekolo na yo moko mpe banganga-nzambe bakonzi bapesi yo epai na ngai. Osali nini?" 36 Yesu ayanolaki: "Bokonzi na ngai ezali ya mokili oyo te. Soki bokonzi na ngai ezalaki ya mokili oyo, mbele basaleli na ngai bazalaki kobunda, mpo napesa ngai na maboko ya Bayuda te. Kasi bokonzi na ngai euti na mokili te." 37 Bongo Pilate alobi na ye: "Bongo ozali mokonzi?" Yesu ayanolaki: "Olobi ete nazali mokonzi. Mpo na ntina oyo, nabotamaki mpe mpo na ntina oyo nayaki na mokili —mpo na kopesa litatoli na bosolo. Moto nyonso oyo azali na solo ayokaka mongongo na ngai." (Yoane 18:33-37)

"Bongo, bakangaki Yesu, 17 mpe abimaki, amemi ekulusu na ye moko, na esika oyo babengaka esika ya mokuwa ya motó, oyo na monoko ya Arameye babengaka yango Golgota. 18 Kuna babakaki ye na ekulusu." (Yoane 19:16-18)

«Pilato akomaki mpe makomi mpe atyaki yango na ekulusu. Ekomamaki ete, "Yesu ya Nazarete, Mokonzi ya Bayuda" (Yoane 19:19)

"Nsima na yango, Yesu ayebaki ete makambo nyonso esilaki sikoyo, alobaki (mpe na kokokisa Makomami ete: "Nazali na mposa ya mai." 29 Molangi moko etondi na vinyo ya acide etelemaki wana, yango wana batyaki éponge oyo etondi na vinyo ya acide na etape ya hisope mpe bakangaki yango na monoko na ye elimo." (Yoane 19:28-30)

- Sikawa Mwana-Mpate ya Nzambe apesamaki mbeka.

Bokuse ya Mwana-mpate ya Nzambe:

Mokanda yango elobeli lisolo ya bomoi mpe misio ya Yesu Klisto, ndenge ekomami na mokanda ya Yoane na Biblia. Yesu asakoli bokonzi ya molimo mpe esika ya sika ya kofanda mpo na Nzambe na mitema ya bato, na esika ya kotonga ndako ya mosuni. Ateyaka mpe balandi na ye solo mpe liloba ya Nzambe mpe abondelaka mpo na bango ete básantisama (kokómisa “basantu” to “kokabola” na mokano) na kati ya solo.

Mokanda yango elobeli mpe kokangama ya Yesu, kosambisama, mpe kobaka ye na ekulusu, epai bapesaki ye lokola mbeka ya lisumu epai ya Nzambe. Bamemi Yesu liboso ya Pilate, oyo atuni ye mituna mpo na kozala Mokonzi ya Bayuda. Yesu alimboli polele ete bokonzi na ye ezali ya mokili oyo te mpe ayaki na mokili mpo na kopesa litatoli ya solo. Na nsima babaka ye na ekulusu, mpe Pilato akomi makomi moko oyo esakoli ete azali Mokonzi ya Bayuda. Yesu akufi na ekulusu, akokisaka Makomi pe asakoli ete mission na ye esili.

Lisekwa – Elonga likolo ya Liwa, bokangami ya Satana likolo ya moto

Na mokolo ya yambo ya poso, Maria Magdalena ayaki na lilita na ntongo, ntango molili ezalaki naino, mpe amonaki ete balongolaki libanga na lilita. ... Kasi Maria atelemaki kolela libanda ya lilita, mpe ntango azalaki kolela, agumbamaki mpo na kotala na kati ya lilita. 12 Mpe amonaki baanzelu mibale balati mpembe, bafandi

epai nzoto ya Yesu elalaki, moko na motó mpe mosusu na makolo. 13 Balobi na ye: "Mwasi, ozali kolela mpo na nini?" Alobaki na bango ete: "Balongoli Nkolo na ngai, mpe nayebi te esika balali ye." 14 Alobi bongo, abalukaki mpe amonaki Yesu ateleme. (Yoane 20: 1-2 ... 11-14) Ezali ndenge moko na .

- Liwa ya Seko esilaki kolongolama. Satana alongaki. Elonga ezalaki ya Klisto.

"Yesu alobaki na ye ete: "Mwasi, ozali kolela mpo na nini? Ozali koluka nani?" Akanisaki ete azali mosali elanga, alobi na ye: "Mokonzi, soki omemi ye, yebisa ngai esika olalisi ye, mpe nakomema ye." 16 Yesu alobaki na ye: "Maria." Abalukaki mpe alobaki na ye na monoko ya Araméen: "Rabboni!" (Elingi koloba Moteyi). 17 Yesu alobaki na ye: "Kokangama na ngai te, mpo namati naino te Tata; kasi kende epai ya bandeko na ngai mpe loba na bango ete: 'Nazali komata epai ya Tata na ngai mpe Tata na bino, epai ya Nzambe na ngai mpe Nzambe na bino.'" (Yoane 20:15-18)

"Na mpokwa ya mokolo wana, mokolo ya liboso ya poso, baporte ekangamaki esika bayekoli bazalaki na bobangi ya Bayuda, Yesu ayaki mpe atelemaki na kati na bango mpe alobaki na bango: "Kimya ezala na bino." 20 Tango alobaki boye, alakisaki bango maboko na ye mpe mopanzi na ye. Ndenge Tata atindaki ngai, ngai mpe nazali kotinda bino." 22 Tango asili koloba boye, apemi na bango pe alobi na bango: "Bóyamba Molimo Mosantu." (Yoane 20:19-23)

- Lisekwa ya Klisto emonisaki ete azalaki Nzambe na nzoto ya moto – Emanuel, Nzambe elongo na biso. Liboso Yesu ayebisaki Marta ete "Ngai nazali lisekwa mpe bomoi, moto nyonso oyo andimi ngai, atako akufi, akozala na bomoi, 26 mpe moto nyonso oyo azali na bomoi mpe akondimela ngai akokufa soko moke te.(Yoane 11:25-26)

"Atako baporte ekangamaki, Yesu ayaki mpe atelemaki na kati na bango mpe alobaki ete: "Kimya ezala na bino." 27 Bongo alobaki na Toma ete: "Tia mosapi na yo awa, mpe talá maboko na ngai; mpe sembolá loboko na yo, mpe tyá yango na mopanzi na ngai. Kozanga kondima te, kasi ndima." 28 Toma ayanolaki ye: "Nkolo na ngai mpe Nzambe na ngai!" 29 Yesu alobi na ye: "Ondimi mpo omoni ngai? Esengo na baoyo bamoni te kasi bandimi." (Yoane 20:26-29)

- Kolanda Satana komekaka Yesu na elonga te, akendaki epai ya bato Nzambe na nzela ya Moize apesaki bonsomi na bowumbu mpe mibeko oyo na nzela na yango bakokaki kozala na bomoi ya kosepelisa Ye. Asakolaki na baye bayebaki mobeko ete babongola mitema (bobongola lolenge bokanisaka, mpe bosala) mpo ete Bokonzi ekómaki pene.

Bokuse "Lisekwa:"

Lisekwa ya Yesu Klisto ezali likambo ya ntina mingi kati na boklisto. Engebene makomi yango, na mokolo ya liboso ya poso, Maria Magdalena akendaki na lilita epai bakundaki Yesu mpe amonaki ete balongolaki libanga yango. Amonaki baanzelu mibale oyo bayebisaki ye ete Yesu asekwaki. Na nsima, Yesu abimelaki Malia mpe bayekoli mosusu, komonisáká ete alongaki liwa mpe alongaki Satana. Lisekwa na ye elakisaki ete Ye azalaki Mwana ya Nzambe mpe ete bomoi ya seko ezalaki mpo na baoyo bandimaki mpe bamipesaki na bomoi mpo na Ye kati na Ye.

Lisusu, makomi yango elimboli ete lisekwa ya Yesu ezalaki elembo ete azalaki Nzambe na nzoto ya moto, Emanuel, elingi koloba Nzambe elongo na biso. Na Yoane 11:25-26, Yesu ayebisaki Marta ete, "Ngai nazali lisekwa mpe bomoi. Moto nyonso oyo andimi ngai, atako akufi, akozala na bomoi, mpe moto nyonso oyo

azali na bomoi mpe akondimela ngai akokufa te." Liloba oyo ezali konyata ntina ya kondima na Yesu lokola nzela ya bomoi ya seko. Yesu apesaki mpe malako na balandi na Ye ete báyambola mpe bábongola banzela na bango, ndenge oyo bazali kokanisa mpe kosala makambo, lokola Bokonzi ya Nzambe ekómaki pene.

Lisekwa ya Yesu ezali likambo ya ntina mingi kati na boklisto, oyo ezali komonisa elonga likoló na liwa mpe Satana. Na nzela ya lisekwa na Ye, Yesu alakisaki bonzambe na Ye mpe apesaki nzela mpo na bomoi ya seko na baoyo bandimaka Ye. Lisekwa ezali liteya ya ntina ya teoloji ya boklisto, oyo ezali kopesa ntina ya bondimi mpe boyamboli mpo na baye bazali koluka nzela ya lobiko.

Bokuse – ya Nsango oyo euti na Baevanzile

Liwa mpe Lisekwa ya Yesu:

- akokisaki elaka ya Nzambe mpe abukaki nguya ya liwa ya Satana.
- apambolaki bato nyonso na kopesaka libaku ya kozongisama epai ya Nzambe.
- Lokola bana ya Davidi, Alingaki na mwa mikolo na Pantekote kotia a Bokonzi ya molimo, moko ya mokili oyo te esika Nzambe atie bato na ye peto ya lisumu na nzela ya makila ya “Mwana na Mpate ya Nzambe.”
  - Na mokolo ya Pantekote, Tata akokisaki elaka na ye mpe Yesu asopaki Molimo. “Yango wana, lokola atombolami na loboko ya mobali ya Nzambe, mpe azwaki elaka ya Molimo Mosantu epai ya Tata, asopaki oyo bozali komona mpe bozali koyoka sikawa.” (Mis. Na sima Molimo ekomaki na bato banso babikisami, indépendamment ya race (bayuda to bapakano) to rôle na gouvernement ya Nzambe (nganga, profeta, etc.). Liyebisi: Libatisi na Molimo ezalaki ntango nyonso elaka mpe ata moke te etinda. (Euti na “Elimo Mosantu” ya Joe McKinney)

“Na yango, tiká ete ndako mobimba ya Yisraele eyeba mpenza ete Nzambe akómisi ye Nkolo mpe Klisto, Yesu oyo bobakaki na ekulusu. “Nzokande, ntango bayoki yango, bakatamaki na motema, mpe balobaki na Petelo mpe na bantoma mosusu ete: “Bandeko, tokosala nini?” Mpe Petelo alobaki na bango ete: “Bóbongola mitema mpe bóbatisama moko na moko kati na bino na nkombo ya Yesu Klisto mpo na bolimbisi ya masumu na bino, mpe bokozwa likabo ya Molimo Mosantu. Mpo elaka ezali mpo na bino mpe mpo na bana na bino mpe mpo na bato nyonso oyo bazali mosika, moto nyonso oyo Nkolo Nzambe na biso azali kobenga ye moko.” Mpe na maloba mosusu mingi, apesaki litatoli mpe akobaki kolendisa bango, kolobaka ete: “Bómibikisa na nkola oyo ya kogumbama.” Bongo baoyo bazwaki liloba na ye bazwaki batisimo, mpe babakisaki na mokolo wana milimo soko nkóto misato. (Misala 2:36-41)

Bokuse – ya Nsango oyo euti na Baevanzile:

Nsango oyo euti na Baevanzile elobeli mingi liwa mpe lisekwa ya Yesu. Mokanda yango emonisi ete mbeka ya Yesu ekokisaki elaka ya Nzambe mpe enyataki nguya ya liwa ya Satana, mpe epesaki bato nyonso libaku ya kozongisama epai ya Nzambe. Lokola azalaki bana ya Davidi, Yesu abandisaki bokonzi ya molimo na mokolo ya Pantekote, epai kuna basaleli ya Nzambe bapetolami na masumu na makila ya “Mwana na Mpate ya Nzambe.”

Makomi mazali kopesa ntina ya mokolo ya Pantekote, esika wapi Tata akokisaki elaka na Ye mpe asopaki Molimo Mosantu na bongo akokisaki elaka ya Tata. Yango esalaki ete Molimo ezala na bato banso babikisami, kozanga kotala lopo to mokumba na bango na bokonzi ya Nzambe.

Mokanda yango esukisi na maloba oyo euti na Misala 2:36-41, epai Petelo alendisi bato báyambola (kobongola ndenge oyo bazali kokanisa mpe kosala) mpe bábatisama na nkombo ya Yesu Klisto mpo na bolimbisi ya masumu na bango. Elaka oyo ezali mpo na bato nyonso, mpe baoyo bazwaki liloba na ye babatisamaki, na milimo soko nkóto misato ebakisami mokolo wana. Na mobimba, na bokuse elobeli mingi mbeka ya Yesu mpe libaku oyo yango epesi mpo bato básikolama mpe bázongisama epai ya Nzambe.

Mateya mpe mitindo ya Yesu

Ba citations ezali na LILOBA YA NZAMBE Pona Bikolo

Ntango Yesu ayokaki ete bakotisi Yoane na boloko, azongaki na Galile. Alongwaki na Nazarete mpe akómisaki ndako na ye na Kapernaume. ... Kobanda wana, Yesu abandaki koyebisa bato ete, "Bóbaluka epai ya Nzambe mpe bóbongola lolenge na bino bokanisaka mpe bosala, pamba te bokonzi ya ezali urse. ... Yesu akendaki na Galilai mobimba. Ateyaki na ba sinagoga mpe apalanganisaki Nsango Malamu ya bokonzi. (Matai 4:12; 17; 23)

"Boyoki ete balobaki ete: 'Kosala ekobo ata mokolo moko te.' Kasi nakoki kopesa ndanga ete moto nyonso oyo azali kotala mwasi na mposa makasi asilá kosala ekobo na motema na ye (Matai 4:27-28)

Oyo akolongola mosika (na liloba ya *Grekeapolúsee*)(GW azali na yangokoboma libala kasi liloba ya *Greke mpo na koboma libala ezali apostation*) mwasi na ye, apesa ye mokanda ya koboma libala(apolúseeon- - mokanda oyo ezali kolakisa ete azalaki sembo te): Kasi nalobi na bino, Ete moto nyonso oyo akolongola (apolúoon - kozanga mokanda ya koboma libala) mwasi na ye, kobikisa mpo na ntina ya pite (porneías-kosangisa nzoto na ndenge ya mabe), akosala ete (atie ye na likambo ya kobika) asala ekobo (moicheúseis – kosangisa nzoto na moto mosusu oyo azali mobali na ye te oyo azali naino kobala). (Euti na IBKI Libala mpe koboma libala) (Matai. 5 31-32, tala mpe Matai 19 mpe Malako 10)

"Boyoki ete balobaki ete: 'Liso mpo na liso mpe lino mpo na lino.' Kasi nayebisaka yo ete otelemela moto mabe te Soki moto abeti yo na litama na yo ya mobali, baluká ye mpe soki moto alingi kofunda yo na tina ya kozwa kazaka na yo Soki moto azali kotinda yo na makasi okende kilometele moko, kende na ye kilometre mibale Pesa moto nyonso oyo alingi kodefá 5:38-42)

Komantere:"Boyoki ete elobamaki, kolobela bonkoko – mateya ya monoko."

"'Linga moninga na yo, mpe yinaka monguna na yo.' Kasi nazali koyebisa bino boye: Bolinga banguna na bino, mpe bondela mpo na baoyo bazali konyokola bino.

"Bókeba ete bósala misala na bino ya malamumu na miso ya bato te mpo na kobenda likebi ya bato.(Matai 6:1)

"Ntango bozali kobondela, bozala lokola bakosi te. Balingaka kotelema na ba synagogues mpe na ba coins ya balabala mpo na kosambela mpo ete moto nyonso amona bango (Matié 6:5)

"Ntango ozali kobondela, kotambolatambola te lokola bapakano oyo bakanisaka ete bakoyoka bango soki bazali koloba mingi. (Matai 6:7-8)

"Soki olimbisi mabunga ya basusu, Tata na bino ya likolo akolimbisa bino pe. 15 Kasi soki bolimbisi basusu te, Tata na bino akolimbisa mabunga na bino te. (Matai 6:14-15)

"Ntango ozali kokila bilei, tika komonana na mawa lokola bakosi. Balataka bilongi ya mawa mpo na komonana polele ete bazali kokila bilei. (Matai 6:16)

"Bótika komibomba biloko ya motuya na mabele, epai banzoku mpe koguga ebebisaka mpe miyibi bakokota mpe bayiba, 20 Na esika na yango, bómibomba biloko ya motuya na likoló, Motema na bino ekozala esika bomengo na bino ezali.(Matai 6:19-21)

"Bokoki kosalela Nzambe mpe bozwi te.— Matai 6:24 .

"Bongo nalobi na bino botika komitungisa (Matié 6:25, Luka 12:22-34)

"Kasi yambo, bomibanzabanza mpo na bokonzi na ye mpe nini endimami na ye. Bongo makambo maye manso makobongisama mpo na bino. (Matai 6:33)

"Botika kosambisa po bosambisama te. (Matié 7:1-2, Luka 6:37-42)

"Salá ntango nyonso mpo na bato mosusu nyonso oyo olingi básalela yo (Matié 7:12, Luka 6:31)

"Moto nyonso oyo akoloba na ngai: Nkolo, Nkolo!' akokota na bokonzi ya likoló, kasi kaka moto oyo azali kosala oyo Tata na ngai na likoló alingi (Matai 7:21-22)

"Moto nyonso oyo akoyoka makambo nazali koloba kasi akotosa yango te, akozala lokola moto ya zoba (Matié 7:24, Luka 6:47-49)

"Bino bato mabe bakoki koloba malamumu? Monoko na yo ezali koloba makambo oyo euti na kati na yo. 35 Bato malamumu basalaka makambo ya malamumu oyo ezali na kati na bango. Kasi bato mabe basalaka makambo ya mabe oyo ezali na kati na bango. 36 "Nakoki kopesa ndanga ete na mokolo ya kosambisa bato bakosengela kopesa litatoli ya maloba nyonso ya kozanga likebi oyo bakoloba. + 37 Na maloba na yo, bakoloba ete ozali na ngambo te, to na maloba na yo, okomona ete ozali na ngambo." (Matai 12:34-37)

"Bato oyo bakumisaka ngai na mbebu na bango, kasi mitema na bango ezali mosika na ngai.9 Losambo na bango mpo na ngai ezali na ntina te ... Ezali oyo ebimaka na monoko nde esalaka ete moto azala mbindo." (Matai 15:8-11)

"Yesu ayebisaki bayekoli na Ye "Akoboma, kasi na mokolo ya misato akozongisama na bomoi." ... Petelo alobaki "Lola epekisa, Nkolo! Yangu esengeli koyela yo ata moke te!" ... Yesu alobaki na Petelo, "Longwa na nzela na ngai, Satana! Ozali komeka ngai nasala masumu. Ozali kokanisa te lolenge Nzambe akanisaka kasi lolenge bato bakanisaka." Nsima abakisaki ete, "Baoyo balingi koya elongo na ngai basengeli koloba te na

makambo oyo balingi, kokamata bikulusu na bango, mpe kolanda ngai." (Matai 16:21-25, Malako 8:34-9:1 mpe Luka 9:23-27)

"Nani aleki monene na bokonzi ya likolo?" ... Nakoki kopesa ndanga ya bosolo oyo: Soki bobongwanaki te mpe bokomi lokola bana mike, bokokota ata moke te na bokonzi ya lola. (Matai 18:1-4, Malako 9:33-37 mpe Luka 9:46-48)

"Soki mondimi (moko na Klisto) asali likambo ya mabe, kende, kokutana na ye tango bino mibale bozali bino moko. Soki ayoki bino, bolongi lisusu mondimi wana. (Matié 18:15-16)

"Nkolo, mbala boni nasengeli kolimbisa mondimi oyo asali ngai mabe? Mbala sambo?"²² Yesu ayanolaki ye: "Nazali koyebisa yo, kaka mbala nsambo te, kasi mbala ntuku nsambo nsambo. (mbala nyonso oyo azali koluka bolimbisi) (Matié 18:21-22)

"Molakisi, mosala malamuni nini nasengeli kosala mpo na kozwa bomoi ya seko?" ... "Natosi mibeko oyo nyonso. Nini lisusu nasengeli kosala?"²¹ Yesu alobaki na ye: "Soki olingi kozala ya kokoka, teka biloko na yo. Pesá babola mbongo yango, pe okozala na bomengo na lola. Bongo landa ngai!" Ntango elenge mobali yango ayokaki likambo yango, akendaki na mawa mpo azalaki na biloko mingi. (Kotyela bozwi motema ekoki kozwa bomoi ya seko te) (Matai 19:22-21, Malako 10:17-31 mpe Luka 18:18-30)

"Moto moko ya mayele na Mateya ya Moize, amekaki Yesu na kotuna ye: ³⁶ "Moteyi, mobeko nini eleki monene na Mateya ya Moize?" ³⁷ Yesu ayanolaki ye: "Lingá Nkolo Nzambe na yo na motema na yo mobimba, na molimo na yo mobimba mpe na makanisi na yo mobimba." ³⁸ Oyo ezali mobeko oyo eleki monene mpe ya ntina mingi. ³⁹ Ya mibale ezali lokola oyo: 'Lingá moninga na yo lokola yo moko omilingi.' ⁴⁰ Mateya manso ma Moize mpe Baprofeta mazali kosimba mibeko miye mibale." (Bolingi etindaka ntango inso moto asala maye masepelisaka Nzambe o kati ya Boyokani ya Kala mpe ya Sika) (Matié 22:34-40, Malako 12:28-34)

"Nakoki kopesa ndanga ya bosolo oyo: Soki bobongwanaki te mpe bokomi lokola bana mike te, bokokota ata moke te na bokonzi ya lola. (Matai 18:3-4)

"Sikoyo, mbuma ya bomoto ya kanyaka ezali polele: kosangisa nzoto na ndenge ya mabe, bobebisi, mbindo, 20 losambo ya bikeko, kosalela bangi, koyina, kowelana, zuwa, kopanzana na nkanda, mposa ya moimi, matata, bituluku, 21 zuwa, kolangwa masanga, kosala bafeti ya zamba, mpe makambo ya ndenge wana. Nayebisaki bino kala mpe nazali koyebisa bino lisusu ete bato oyo basalaka yango." lolenge ya biloko ekozwa bokonzi ya Nzambe te (Bagalatia 5:19-22) ".Sikoyo misala ya mosuni ezali komonana polele: pite, mbindo, kosangisa nzoto, 20 losambo ya bikeko, kindoki, bonguna, koswana, zuwa, nkanda, kowelana, kowelana, kokabwana, 21 zuwa, kolangwa masanga, kosepela, mpe makambo lokola oyo. Nakebisi bino, lokola nakebisaki bino liboso, ete baoyo bazali kosala makambo ya boye bakozwa libula ya bokonzi ya Nzambe te. (ESV)

"Boyebi te ete bato mabe bakozwa libula ya bokonzi ya Nzambe te? Botika komikosa! Bato oyo bazali kokoba kosala masumu ya kosangisa nzoto, oyo basambelaka banzambe ya lokuta, baoyo basalaka ekoba, bato ya kosangisa nzoto mibali na mibali, 10 to miyibi, baoyo bazali na lokoso to kolangwa masanga, oyo bazali

kosalela maloba ya kofinga, to oyo bayibaki bato bakozwa libula ya bokonzi ya Nzambe te. (1 Bakolinti." 6:9-11)

Appendice

Makamwisi ya Yesu

Mobali oyo azali na maladi ya maba	Matai 8:2-4 Malako 1:40-45 Luka 5:12-16
Bokilo ya ntoma Petelo	Matai 8:14-17 Malako 1:29-31 Luka 4:38-39
Loboko oyo ekauki	Matai 8:28-34 Malako 5:1-20 Luka 8:26-39
Mbeto amati paralytique	Matai 9:1-8 Malako 2:3-12 Luka 5:17-26
Yairo, mwana mwasi ya mokonzi, asekwi	Matai 9:18-26 Malako 5:22-33 Luka8:41-56
Komona ezongaki na bato mibale oyo bakufá miso	Matai 9:27-31
Moto ya baba alobaka	Matai 9:32-35
Moto oyo azalaki na bademo	Matai 12:9-13 Malako 3:1-5 Luka 6;6-10
Moto akufá miso mpe baba	Matai 12:22-23 Malako 3:19-30 Luka 11:14-23
Mampa mitano mpe mbisi ya kobenda	Matai 14:13-21 , NW
Petelo azali kotambola likoló ya mai	Matai 14:22-23 , NW
Mwasi ya Kanana	Matai 15:21-28 Malako 7:24-30
Koleisa bato nkóto minei	Matai 15:29-39 Malako 7:24-30
Elenge oyo ezalaki na bademo	Matai 17:14-21 , NW Malako 9:14-39 Luka 9:37-43
Mbongo ya mpako na monoko ya mbisi	Matai 17:24-27 , NW
Komona ezongisami	Matai 20:29-34 Malako 10:46-52 Luka 18:35-43
Moto oyo azali na elimo ya mbindo	Malako 1:23-26 Luka 4:33-37

Mobali ya matoi oyo azali na mikakatano ya koloba	Malako 7:32-37
Moto oyo akufá miso autaki na Betesaida	Malako 8:22-26
Lisekwa na ye	Malako 16:9-11 Luka 24:1-7 Yoane 19:42- 20:14
Bilenge bayibi maloba	Malako 9:14-26
Mwana se moko ya mwasi oyo mobali akufá	Luka 7:11-16
Mwasi oyo azali ebosono	Luka 13:11-17 , NW
Mobali oyo azali na maladi ya dropsy	Luka 14:1-6
Bato zomi ya maba	Luka 17:11-19 , NW
Mwana ya mokonzi ya Kapernaume	Yoane 4:46-54
Mbula ntuku misato na mwambe ezali na ntina te	Yoane 5:1-16
Moto akufá miso banda kobotama	Yoane 9:1-41
Lazalo asekwi na bakufi	Yoane 11:32-44

Makamwisi mosusu	
	Matai 14:15-21 , NW Malako 6:35-44 Luka 9:12-17 Yoane 6:5-14
	Matai 15:32-39 Malako 8:1-10
	Matai 17:27
	Matai 8:30-32
	Matai 21:18-21 Malako 11:12-14; 20-24
	Matai 8:23-27 Malako 4:37-41 Luka 8:22-25 , NW
	Matai 14:28-31
	Malako 5:51-52 Yoane 6:21
	Luka 5:1-11
	Luka 4:30
	Yoane 2:1-11
	Yoane 21:6-14
	Yoane 18:4-6